...ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

№ 207 (11805)

1968 оной сентябриин 3, вторник

сэн 2 мүнгэн

...С-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...ЕХАНИЗАТОРНУУДТА— ...ОЛ АНХАРАЛ

...ргата үндэр Саянуудһаа ... мүнгүү урасхаалта Витим ... үргэн үужам Буряад оро... үрэжэлтэ һайхан хүдөө ню... баян намарай бардам хэшэг ... таряа хуряалгын эгээн сү... үе хаһань оронхой. Агаар ... торгойн аржагар мүшэтэй ..., намарай ольбоной наа..., таряан «далай» соо трак..., комбайн-онгосонуудай аял... заашье замханагүй. Ажал... механизаторнууднай бүри... шамбайгаар хүдэлнэ. ... гэхэдэ, тэдэнэр В. И. Ленин... түүхэтэ 100 жэлэй ойн ... ажалай шэн баатаршалгаар ... дүнгүүдтэйгээр угтахын тула ... тарятаа эршэмтэй түргэнөөр ... абахын, гүрэн түрынгөө жа... ... баялигайнгаа дээжые ... түсэбөө хурдабшалан дүүр... ... социалис мүрысөөндэ ... оролсонхой бшуу.

... үедэ Зэдэ Борьёогой совхоз. ... Баргажанай XXII парт... нэрэмжэтэ колхозһоо, «Му... ...рай «Загаинский» артельһээ, ... ажахынуудһаа баяр... ...сэлнүүд абтана. Тусхайл... ...гажанай дурсагдаһан колхоз ... хүдэлмэреэ эрхим һайнаар эм... ...нэй аша туһаар гүрэндэ ху... ... түсэбөө бултанһаа урид ... мүнөө түсэбһөө гадуур ту... байнхай.

...лахада, алишье ажахыда по... стан амжалта эмхидхэлэй дай... штаб, гуламта болонхой. Эн... бүриин ажалай дүнгүүд бү..., үтлөө бүхэнэй хараа ту... тодорхойлогдоно... Хани ха... ...ралдөө, тоосоонууд, хамагай ... харамаар һайхан концерт, ...шье табигдана, ханын га... ...шье гаргагдана...

... үедэ полевой станууд мүн лэ ... хүдэлмэриин түб болоо гээ ... болохогүй. Юундэб гэхэдэ, ... гү, али библиотекые даагша ... таряашадайнгаа дунда агита... ...сойлгуулалжын хүдэлмэри ...лаа, концертнүүдые үнгэргэ..., социалис мүрысөөнэй дүн гар..., амхидхэлэй бэшэшье ху... ...дэ оролсоходоо, трактор ком... автомашина жолоодоншодой ... эрилтые бадаруулалсажа, та... ...рялгада өөрынгөө хубитые ...ажа байһанаа омогорхон мэ...

... таряа талхаар баян Мухар... ...рэй аймаг абажа үзэе... Тэндэ ... хуряалгын үедэ соёлой хүдэл... ... аһан шадалаараа ябуулха— ...алтай болоһоор үнинэй. ... ажахы, нютагаар ябаа һаа, ..., соёлшод мүнөө үедэ хэдэн ... полевой стануудта ехэнхи ... үнгэргэжэ механизатор бүхэ... ажаһуудалай-культурна эрилтые ... тула ехэхэн юумэ хэнэ. ... аймаг доторoo тэдэнэрэй ябуул... хүдэлмэриин тодо һонор түсэб ... Энэнь аймгүйсэдком дээрэ ха... ...һан, баталагдаһан. Тэрээнэй ... соёлой эдэбхитэд полевой стан ... элидхэл хөөрэлдөө үнгэргэ... ... газетэ таргана, концерт ..., социалис мүрысөөнэй дүн ...лана.

...хар-Шэбэрэй хүдөө ажахы бү... шахуу өөһэдын агитбригада ..., тусхай хараалагдаһан ... аяншална. Энэ талаар ... нэрэмжэтэ, «Забайкалец» ... соёлшод илангаяа шалгар... Тэдэнэр нютагайнгаа партийна организациин хүтэлбэри доро хүдэлдэг.

Тэрэшэлэн аймагай культурын таһагай автоклуб хэдэ хэдэн колхоз, совхозуудаар ябаад байнхай. Энэнь автопоездын түхэлтэй болгогдоо. Кино, библиотекэ, түрүү дүй дүршэлэй стенд, урял лозунгнуудые абажа ябадаг. Тэндэ лектор, соёлшодойнь үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулхада. парикмахер, фотограф, оёдолшон, медицинын хүдэлмэрилэгшэд тэрэ дороо ажаһуудалай эрилтэ хэрэглэмжэ хангадаг. Тиихэдэнь механизаторнууд үнэн зүрхэнһөө баясана, урмашана.

Үшөө юуб тэхэдэ, Мухар-Шэбэрэй партийна эхин организацинууд, нютагай Соведүүд соёлой ажал хүдэлмэриие хододоо хинажа байдаг. Хэдэхэн үдэрэйшье туршада полевой станда агитбригадын гү, али соёлшодой үзэгдөөгүй һаа, онсо яаралтай хэмжээ абадаг болонхой.

Тэрэшэлэн Зэдын аймагай соёлшод бодото ажабайдалые хараадаа абажа, түрүүшүүлэй дүй дүршэл, алдар нэрые сууда гаргаха, ажалай журам хазагайруулха ябадалые усадхаха талаар полевой стануудта нийтэ-болбосоролой торитойхон хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Тэдэнэр ажалай һүүлээр механизаторнуудай зохидоор, найртай хүхюугээр амарха тушаа ехэ анхарал хандуулна.

Гэбэшье ажал хүдэлмэриин бурьялаанһаа холодошоһон, таряа хуряалгын эхилһээршье полевой стан дээгүүр ёһоор ябаагүй, амияа хараад лэ, артель совхоэойнгоо буусада үлэшэһэн, хүн зониие хуряалгын хүдэлмэридэ урмашуулан эмхидхэхын орондо, хургаа хургаараа сохёогүй соёлшод зарим нютагуудта бии. Загарайн, Хориин, Прибайкалиин зарим клуб болон библиотекэнүүд мүнөө хүрэтэр юушье хээдүй байһаар. Жэшээнь, Хориин, Үдын совхозой зарим клуб болон библиотекэнүүд тон һаяын үдэрнүүд болотор полевой станууд дээгүүрээ ябаагүй. Механизаторнуудай байрада хоёр-нэгэл зураг, лозунг абаашажа үлгөөд, хоёрнэгэн дайшалхы хуудаһа гаргаһан болож ёһо дүүргээд лэ, хизаарлажархёо.

Таряашадай эрилтые гүйсэдөөр хангаха, тиигэжэ нийтынгээ ажал хэрэгтэ бодото нүлөө үзүүлхэ арга боломжонууд хаанашье бии.

Элидхэл тематическэ үдэшэ, кино харуулга, ном уншалга, социалис мүрысөөнэй дүн гаргалгаһаа эхилээд, соёлшод болбосорол-хүмүүжүүлгын хэмжээнүүдые сэхэ полевой стан дээрэ бэелүүлхэһээ тадна, механизаторнуудай болбосон зохидоор амархые эмхидхэхэ, концертнүүдые харуулха, дайшалхы, сахилгаан хуудаһануудые гаргажа гү, али хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, түрүүшүүлэй амжалтые, дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо. социалис мүрысөө тэндээ үргэнөөр эмхидхэлсэхэ, ажалай журам хазагайруулагшадые эрид хурсаар шүүмжэлхэ, эмхидхэлэй али бүхы бусад хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр туһалха үүргэтэй.

Зүгөөр энээниие нь нютаг нютагай партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд, сомоной, сельскэ Соведүүд, эдэбхитэд халуунаар дэмжэхэ, эрилтэеэ шангадхаха болоно.

Соёлшод! Полевой стан бүхэндэ ажал хүдэлмэреэ удха түгэлдэрөөр. уран хурсаар эмхидхэгты! Тиигэжэ таряа хуряалгые гээлтэ хороолтодо оруулангүй. богони болзор соо хуряаха хэрэгтэ туһалагты!

ШЭНЭ УРГАСЫН ДЭЭЖЭ

Республикын колхоз, совхозуудһаа эльгээгдэһэн шэнэ ургасын таряан Улаан-Үдын мелькомбинадта таһалгаряагүйгөөр ороно. Бүхы автомашинануудай ашаан оньһон аргаар буулгагдана. Лаборантнууд болон таряа шэгнэн абаашад халаанаар ажаллана. Эндэхи бүхы ажал һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Автомашинануудай таряан 10—20 минута соо буулгагдана. Ушар тиимэһээ олон жолоошод үдэрэй 2 дахин ороо̄һо эндэ асаржа үрдидэг. Жэшээнь, Улаан-Үдын аймагай «Восход» колхозһоо таряа зөөжэ байһан Александр Картушов, Эдуард Васильев гэгшэд үдэртөө хоёр дахин таряа асарна.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ абтаһан шэнэ ургасын таряа абажа, һайнаар хадагалхые, болбосоруулхые мелькомбинадайхид оролдоно.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдын мелькомбинадай дэргэдэ. 2. Халаанай лаборант Галина Смолина асарагдаһан ороо̄һоной шанар шалгахаяа байна.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ГЕКТАРҺАА 200 ЦЕНТНЕР

Хэжэнгын совхозой нэгэдэхи отделенидэ үнинэй механизатор Гэрэлтэ Цыренбазаровай хүтэлбэри доро 100 гектар талмайда кукуруза таригдаһан юм. Энэ нүхэрнай кукурузадаа минеральна үтэгжүүлгэ оруулһан, мүн зундаа буртаг үбһыень үгы хэһэн байха юм. Энээнэйнь ашаар тариһан кукурузань һайнаар ургаа. Мүнөө ургасаяа хуряахадань гектарай дунда зэргээр 200 центнер хүрэтэр кукурузын намаа набша абтана.

С. МАНГАДАЕВ.

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛҺЭН ҮБҺЭШЭД

Үглөөнһөө үдэшэ болотор таһардаггүй косилка, машинануудай таршаганаан, гар хажуурай ханхинаан Баргажанай аймагай Аргатын совхозой зарим сабшалан дээгүүр хоморжонхой. Эндэ һая трактор, машинын һүндэлжэ байһан газараар сомогдоһон үндэр ута һүринүүд хүнэй нюдэ баясуулна. Нэгэ иимэ һүри соможо байһан гурбадахи отделениин луговод С. И. Балдановай звенотой гэшүүдтэй танилсабабди.

— 1440 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө августын 20-до дүүргээ бэлэйбди. Харин үшөө нэгэ һүри сомоболнай, уялгамнайшье дүүрэхэ,— гэжэ бухалнуудые зөөхэ түхеэрэлгэтэй «МТЗ-5» тракторай тракторист Александр Макарович Малыгин хөөрэлдөө эхилнэ.

— Үбһөө хаһа сагтань, эрхим шанартайгаар хуряая гэһэн Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй уряа бэшэг һайшаан дэмжэжэ, түсэбһөө гадуур 160 центнер үбһэ бэлэдхэхэ уялга абанхайбди, — гэжэ Самбу Иванович Балданов хөөрэлдөө үргэлжэлүүлнэ.

— Совхоз доторнай үбһэшэдэй 30 звено эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэрэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ луговод Балдановай звено түрүүлнэ. Эдэнэрэй бэлэдхэһэн үбһэнэй шанар эрхим сэгнэлтэтэй, — гэжэ совхозой фуражир Буда Очирович Аюшеев хэлэнэ.

Намарай сагта уһанда абтадаг Хабтаалиин сабшаланһаа 500 центнер үбһэн хуряагдаа.

Н. ДАМБАЕВ.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ ГҮРЭНДЭ ТАРЯА ТУШААЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1968 оной сентябриин 1-нэй мэдээн

Аймагууд	Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр
Баргажанай	21
Бэшүүрэй	47
Зэдын	49
Яруунын	—
Загарайн	46
Захааминай	—
Прибайкалиин	6
Хэжэнгын	—
Хяагтын	14
Мухар-Шэбэрэй	9
Сэлэнгын	30
Түнхэнэй	—
Улаан-Үдын	48
Хориин	—
Республика дотор бүхыдөө	23

АХА ДҮҮ ЁҺОНОЙ АМАРШАЛГА

Нүхэд **Л. И. Брежнев, Н. В. Подгорный, А. Н. Косыгин** Вьетнамай Демократическа Республикын 23 жэлэй ойтой дашарамдуулан Вьетнамай Ажалшадай партиин Центральна Комитедэй Түрүүлэгшэ, ДРВ-гэй Президент нүхэр **Хо Ши Миндэ,** Вьетнамай Ажалшадай партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр **Ле Зуанда,** Вьетнамай Демократическа Республикын Национальна суглаанай Саг үргэлжын комитедэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Чыонг Тиньдэ,** Вьетнамай Демократическа Республикын Премьер-Министр нүхэр **Фам Ван Донгдо** телеграмма эльгээжэ, эрэлхэг зоригто вьетнам арадые, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдые Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, бүхы совет арадай үмэнэһөө халуунаар амаршалаад ,үнэн зүрхэнэй баяр мэндэ хүргэбэ.

Байлдаанууд дотор хатуужаһан Вьетнамай Ажалшадай партиин, нүхэр Хо Ши Мин түрүүтэй Центральна Комитедэй хүтэлбэри доро жагсагша вьетнам арад американ империализмын эзэрхэг түримхэй зэбсэгтэ добтолгодо эсэргүү эрид шанга тэмсэлээр шэнэ амжалтануудые түйлажа, национальна һайндэрөө угтаба гэжэ телеграмма дотор хэлэгдэнэ.

Совет хүнүүд вьетнам аха дүүнэрэйнгээ, эгэшэ дүүнэрэйнгээ тэмсэлдэ ехэ талархалтайгаар хандана, эдэнэй баатар габьяа гаргадагтань баясана, Вьетнамда эсэргүү американ сэрэгэйхидэй хорото муухай аашануудые эрид шууд буруушаана.

Советскэ Союз билэниие хододоо дэмжэхэ гэжэ вьетнам арадай найдахадань болохо. Советскэ Союз интернациональна уялгаяа бэелүүлэн, империалис эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү, өөһэдын дура хүсэлөөр ажабайдалаа зохёон байгуулха эрхын түлөө тэмсэлдэнь Вьетнамай Демократическа Республикада, вьетнам арадта шухала туһаламжа саашадаашье үзүүлхэ байха.

Советскэ Союзай, Вьетнамай Демократическа Республикын хоорондо үдэрһөө үдэртэ батажажа байгаа аха дүү ёһоной хани барисаан, түгэс харилсаа холбоон манай оронуудай, бүхы социалис хани нэгэдэлэй аша туһада, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалай батажан мандалгын аша туһада улам хүгжэжэ, бэхижэжэ байһые КПСС-эй ЦК, Советскэ правительство тэмдэглэнэ.

* * *

Вьетнамай Демократическа Республикын тогтоогдоһоор 23 жэлэй ойтой—национальна һайндэртэйнь дашарамдуулан, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко ДРВ-гэй Гадаадын хэрэгүүдэй министр Нгуен Зуй Чиньдэ телеграмма эльгээжэ, үнэн зүрхэнэй баяр мэндэ хүргөөд, халуун хүсэлэнгүүдээ элирхэйлэн мэдүүлбэ.

(ТАСС).

ЛЕНИНЭЙ ХОТЫН АЯЛГА

Владимир Ильичэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулжа, Нева мүрэн дээрэхи хотын композиторнуудай зохёоһон хүгжэмэй ленинианадада хэдэн арбаад кантата, симфони, оперо, оратори, баледүүд ба дуунууд ороно. Мүнөө Ленинградтахи. композиторнуудай байшанда хүн зон олоороо сугларна. Энэ гайхамшаг һайндэртэ зорюулагдаһан шэнэ зохёолнуудые эндэ шагнана бшуу. Тиимэ үдэшэнүүдэй нэгэнэйнь болохо үедэ ТАСС-ай корреспондент Ленинградай композиторнуудай нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо **Александр Черновто** хандажа, хөөрэлдэһэн байна.

Ойн баярта зорюулжа Ленинградай композиторнуудай ямар ехэ ехэ зохёолнуудые бэшэжэ байһыень хүгжэмдэ дуратайшуул мэдэхые хүсэнэ.

— Манай үнинэй композитор Олесь Чишко «Түрүүшын пулемётно курсын һурагша Тоценкын хөөрөөн» гэһэн дуунай найруулга зохёожо дүүргэхэеэ байна. Тэрэнэйнь гол герой— В. И. Ленинэй таһалгын дэргэдэхи 27-дохи постдо байһан залуу сэрэгшэ». Мэдээжэ совет фольклористнуудай нэгэн Ф. Рубцов «Ленин» гэжэ олоороо дуулаха угаа һонин хүгжэмтэ зохёол бэшээ. Грузин арадай дуунуудай шүлэглэмэл үгэнүүд тэрэнэйнь эхэ болоһон байна. В. Витлин эдир поэдүүдэй зохёолнуудые мүнөө Артектэ суглуулжа байнхай. Элдэб арадуудай үхибүүдэй шүлэгүүдээр Ильич .тухай дуута поэмэ бэшэхэ түсэбтэй.

Та өөрөө юу зохёожо байнат?

— «Зорюулга. 1970» гэһэн дуунай-симфоническа одо бэшэжэ һаяхан дүүргээд байнаб. Багсаахада, С. М. Кировэй нэрэмжэтэ оперо ба баледэй академическа театрай солист В. Малышев энэ зохёолые анха түрүүлэн гүйсэдхэхэ ха.

— Ленинэ хабаатай темэ—революциин түйлалтануудай темэ бололсоно. Энэ ушар Ленинградай композиторнуудай зохёол бүтээлнүүд дотор бэелэлээ олонхой гү?

— А. Блогой «Арбан хоёр» гэжэ поэмээр Л. Пригожоной бэшэһэн «Шуурган» гэжэ оратори жэлэй эрхим зохёолнуудай нэгэн болохонь лабтай. Энэнь ород арадай хүгжэмэй түхэл маягта дүтэрхы, үльгэрэй шэнжэтэйгээр бэшэгдэнхэй.

Владимир Маяковскиин шүлэгөөр Валериан Богданов-Березовскиин зохёоһон «Гаһар шангаар» гэһэн оратори һонирхогдон угтагдаа. Татьяна Воронина угаа һонин кантата бэшэбэ.

Ленинградай хүгжэм жэл бүри орон соогуураа «аяншалдаг». Ойн жэлэй урда тээхэнэ ямар шэнэ юумэ хэгдэхээр хүлеэгдэнэб?

Түрүүшын Соведүүдэй тогтоһон хото—Ивановай хүн зон ойн баярай зохёолнуудтаймнай хамагһаа урид танилсаха. Намартаа эндэ Ленинградай хүгжэмэй дүрбэдэхи декада болохо юм. Тэрэшэлэн баатар хотонуудта ехэ аяншалга хэхээр түхеэржэ байнхайбди. Гэхэ зуура үшөө нэгэ гайхамшаг аяншалга болохо: Владимир Ильичэй түрэһэн нютаг Ульяновскда 1969 оной апрельдэ ошохобди. А. Петровой—«Ойн баярай увертюра» гэжэ шэнэ зохёол, И. Адмониин «Ленин бидэнтэй» гэһэн камерна кантата, Ольга Берггольцой шүлэгүүдээр Г. Беловой зохёоһон «Ленинградска поэмэ» ба бусад зохёолнуудые волгынхид шагнаха байха.

Л. ШМУЛЕВИЧ.

Ленинград. (ТАСС).

...ҮБГЭД, ХҮГШЭДЭЙ ТУҺАЛАМЖА

...бһэ тэжээл гээшэ ямар ехэ ... гэжэ Ехэ-Нугын совхо... һайса мэдэдэг болонхой. ... малдаа тэжээл багаар ...жэ, мал ажалай продукт...дые абаха түсэбөө дүүргээгүй, ... малаа олоор үхүүлһэн юм. ...һээ хабарһаа эхилжэ үбһэ, ..., таряа талханай зүйл ехээр ...жэ абаха тушаа эндэ хөө...дэг болоһон. Совхозой ди...тор А. Никитин. парткомой ...тарь Э. Ранжуров, главна ... Л. Мужи-кбаев, отделе... эрхилэгшэд оло дахин тоо... үзэһэн, яажа ехэ тэжээл бэ...хэ тушаа бодомжолһон бай... юм.

... агротехническэ хэмжээ...дэй хэрэглэгдэһэнэй ашаар, ... бороогой ороһоной эсэстэ ... һайнаар ургаба. Теэд үб... хуряалгын урдахана звенонуу... эмхидхэхэ үедэ хүнүүд олоор ...жа, бултанай һанаа зобоо...

— Пенсионернүүдтэ, үбгэдтэл хандажа, үбһэ хуряалгада туһалхыень гүйха болоолди даа,—гээд, совхозой хүтэлбэрилэгшэд зүблөөн дээрэ дурадхал оруулаа һэн.— Эдэнэр хэзээдэшье туһалха, тэдэндэ найдажашье болохо гэлсээ.

Хэдэн үдэрэй үнгэрөөд байхада, совхозой дирекцидэ үбгэд, хүгшэд, хүдөө ажахыда олон жэл ажаллаһан хүнүүд уригдаа һэн. Тэдэнэрэй дунда Доржо Будаев байлсаа.

— Зай, Доржо Дамбаевич, үбһэ хуряалгада туһалхаар бэлэн гээшэ гүт,—гэжэ парткомой секретарь нүхэр Будаев хандаба.

— Бэлэн даа,—гээд, тэрэ сэхэ харюусаа. — Ажал ехэ, хүн үсөөн гэжэ мэдэжэл байнабди.

Тиигээд Доржо Дамбаевичые морёор ажал хэхэ звеное даагшаар томилоо. Яһала ехэ түсэб. 400 центнер үбһэ бэлэдхэхэ даабари хүргэгдөө.

— Энэ даабари дүүргэжэ шадаха гүт,—гэжэ совхозой директор тэрэнэй һанамжые мэдэжэ абахын тэдыдэ асуугаа.

— Түсэб дүүргэгдэхэл байха. Үлүүшье гарашахадаа болохо...

Һаяхан энэ совхоздо хүрөө һэм. Үбһэ хуряалгын ябаса, түрүү хүнүүд тухай һонирхооб.

— Ажалша бэрхэ хүнүүд олон даа, — гээд, совхозой директор А. Никитин харюусаа. — Доржо Дамбаевич Будаевай звеное абажа үзэе. Энэ звенодо бултадаа үбгэд, хүгшэд. Теэд эдэнэр 400 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй аад, тэрэнээ 700 центнертэ хүргөө. Ошоёл даа, тэндэхи зонтой танилсагты.

Директорэй дурадхалые ехээр һайшаажа, тэрэ звенодо ошобобди. Теэд тэндэ хэншье байбагүй. Булта ажалаа дүүргээд. гэр гэртээ бусаһан байшоо. Даалгагдаһан сабшалангынь харахада, алхашье ногоо үлөөгдэнгүйгөөр хуряагдажа абтанхай. Үбһэнийнь зохидоор һүрилэгдэжэ, бургааһаар гүрэжэ хорёологдонхой харагдана. Үбгэд гээшэмнай иимэл һайн сэдьхэлтэй зон ха юм даа.

Сабшалан дээгүүр ябахадаа үшөө нэгэ звенотой дайралдаабди. Царамай полевой станһаа холо бэшэхэнэ үбэлжэдэг Иван Эрдынеевэй бригадын хонишод энэ жэл өөһэдынгөө хүсөөр малаа үбһэ тэжээлээр хангаха гэжэ шиидэһэн байна. Тиигээд тэдэнэр мүнөө 300 гаран центнер үбһэ һайн шанартайгаар бэлэдхэжэ абанхай.

Үбһэ хуряалгада эндэхи хонишод Дугар Саномпилов, Николай Цыдыпов, Минай Садыреев гэгшэд урагшатайгаар ажаллана. Тэдэнэр хонидоо харууһалхынгаа хажуугаар үбһэ тэжээлээ суглуулжа үрдинэ.

— Хонидтоо хүрэхөөр үбһэ абаабди. — гээд, тэдэнэр мэдүүлбэ. — Теэд үбһэ тэжээл үлүүдэхэ гэжэ байдаггүй ха юм.

А. СУРМАЧ.

Хяагта.

МАШИНАНУУД БА ФЕРМЭНҮҮД

Малшадай ажалые хүнгэдхэдэг техникэ совхозууд. колхозуудай фермэнүүдтэ үрэ ехэтэйгээр ашаглагдажа болохо, ашаглагдаха ёһотой байна. Украинын, Эстониин, Краснодарска хизаарай, Московско ба бусад хэдэн областьнуудай олохон ажахынууд иимэ жэшээ харуулна. Гэхэ зуура, тэдэ машинануудай арга боломжонь хаа хаанагүй «дүүрэн хүсөөрөө» хэрэглэгдэнэгүй. Жэшээлбэл, үнеэ һаадаг түхеэрэлгэнүүдэй гурбанай нэгэ хубиие, (заримдаа хахадыньшье) хүдэлгэдэггүй районууд бии. Иимэ ушар илангаяа Казахстанай, Белоруссиин, Азербайджанай ажахынуудта үзэгдэнэ.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерство, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй «Союзсельхозтехника» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэл колхозууд, совхозуудай фермэнүүдые техническэ талаар хангалга һайжаруулха хэмжээнүүдые һаяхан тодорхойлон хараалаа. Техническэ талаар хангаха, мал ажалай түхеэрэлгэнүүдые заһабарилха пунктнуудые (гү, али хүдэлмэрилхэ таһагуудые) фермэнүүдтэ эмхидхэхэ гэжэ хараалаа. Тиимэ байранууд типовэй шэнэ проектнүүд дотор хараалагданхай. Мастернууд-наладчигуудай тусхай звенонууд ажахынуудта эмхидхэгдэхэ. Иимэ звенонууд ойрын 1—2 жэлэй турша соо фермэнүүдтэхи машинанууд ба түхеэрэлгэнүүдые техническэ талаарнь харууһалгын хэрэг хиналта дороо сум абаха ёһотой.

Машинаар үнеэ һааха шухала тоотой инструкторнуудые бэлдэхэ, үнеэ һаадаг машинануудые тон һайнаар ашаглаха гуримда һаалишадые һургаха зорилго табигдана. Һаамхай малнуудай фермэдэ хүдэлмэрилдэг һаалишад болон механизаторнуудые шэнээр бүридхэжэ бүри мүнөө жэлдэ дүүргэхээр хараалагданхай.

Фермэнүүдтэ шэнэ техникэ нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгын, тэрэниие ашаглалгын түлөө тусхай харюусалга районуудай хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин, совхозууд болон колхозуудай ахамад мэргэжэлтэдтэ (инженернүүд ба зоотехнигүүдтэ) даалгагдана. Мал ажалай, шубуудай фермэнүүдтэхи хүдэлмэри оньһожоруулха ахалагша инженернүүдэй тушаалнууд районуудай хүдөө ажахын управлениин, совхозуудай трестнүүдэй штадуудта бии болгогдоо.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

АЖАЛШАДАЙ ХЭРЭГ ҮЙЛЭТЭЙ ХОЛБООТОЙГООР

Таряа хуряалгын халуун хаһа хүсэндөө оробо. Агуухэ Ленин багшын түрэһөөр 100 жэлэй ойе амжалта түгэсөөр угтахаар бэеэ зэһэһэн манай ажахын таряашад энэ харюусалгатай сагые яһала гэмгүй бэлэдхэлтэйгээр угтаба. Хуряалгада ашаглагдаха техникэ, бусад зэр зэмсэгүүд һайнаар заһагдаа һэн. Тэдэнние жолоодохо, хүдэлгэхэ мэргэжэлтэдшье баһал харюусалгатайгаар энэ хэрэгтэ хандаһан байха юм.

Таряа хуряалгые, ороoho сэбэрлэхэ, гүрэндэ тушааха хүдэлмэрине тон богонихон болзорто, эрхим шанартайгаар, эмхи гуримтайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ гүрэнэй хүдөө ажахын туршалгын станциин, үйлэдбэриин ажахын дирекци, партком болон профсоюзай рабочком гол анхаралаа хандуулһан, өмхидхэлэй горитой хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһэн байна гээшэ.

Манай туршалга-үйлэдбэриин ажахын гол зорилго элитэ мэдээжэ ааб даа. Манай республикын колхоз, совхозуудые нютагай өрхэ байдалда таараһан, ургаса һайнаар үгэдэг эрхим сортын хүрэнгын ороoһоор хангаха ёһотой ха юм. Хүрэнгын ороoһон! Теэд хүрэнгэ болохо (тэрэ мүртөө эрхим сортын) ороoho хуряажа абалга манай хүдэлмэриин харюусалгые бүри дээшэлүүлнэ. Саг соонь хадаха, сохихо, зүбөөр сэбэрлэхэ, хатааха, тарилгын шанарта хүргэхэ болон хадагалха—эдэ бүгэдэ гол асуудалнууд.

Ушар нимэһээ таряа хуряалгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ хэрэгтэ партком хадаа партийна эхин организацинуудай, бүхы коммунистнуудай анхаралые хандуулха гэжэ оролдоо. Тингэбэшье манай эрхилжэ, ябуулжа байгаа ажал ябуулгада өөрсэ ондоо юумэниинь, бусадай хэдэгһээ үлүү юумэниинь үтыл даа. Таряа хуряалгада бэлэдхэлэй ябасые зүблөөн, суглаан дээрэ хэлсэлгэ, партком гү, али дирекци дээрэ зарим нэгэнэй (хуряалгада хабаатай асуудалаар) тоосоо шагналга, мүрысөөнэй гурим баталалга, механизаторнуудай дунда хүдэлмэри ябуулга гэхэшэлэн ааб даа.

Тинбэ ябашье һаань, дабтаха хүсэлэн түрэнэ. Манай механизаторнуудай хадаха, сохихо, ороoһото таряанай хэмжээн таба мянгаад гектар. Эндэһээ абтаһан ороoһые (гектар бүриһөө 12—13 центнер адаг абтаха янзатай) тоог дээрэ зөөжэ, дууһан тэрэнние кондицидань хүргэхэ, гүрэндэ тушааха, амбаарлаха хэрэгтэй. Энэ бүгэдэн ажалша гараар бүтэхэ ха юм даа. Ганса хүсэн ба гар хоёр гэхэдэ баһа алдуутай болохо бээзэ. Хүнэй үнэн сэхэ, оролдосо ехэтэ сэдьхэл, эдэбхи үүсхэл, урма зориг бүри хүсэтэй оньһон шуу.

Тиимэһээл манай партийна ба профсоюзай организаци эмхидхэлэйнгээ бүхы хүдэлмэрине имагтал хүнэй, таряа хуряалгада хабаадаха бүхы хүнүүдэй хэрэг үйлэтэй холбохо гэжэ оролдоно. Ажалша хүнэй урма зориг дэбжээлгэдэ урмашуулхы шэнжэтэйгээр табигдаһан ажалай түлөөһэн, социалис мүрысөөн ехэ үүргэ дүүргэнэ. Бидэ августын эхеэр дирекциин, партком ба рабочкомой нэгэдэмэл заседани зарлажа, тэрээн дээрээ энэ жэлэй таряа хуряалгын үедэ дэлгэрүүлэгдэхэ социалис мүрысөөнэй гурим баталаа һэмди. Үдэр соо гү, али халаан соо нэгэ хүнэй хэхэ хүдэлмэри хуу нормотой, тусхай түлөөһэтэй юм ааб даа. Зүгөөр тэрэнние үлүүлэн дүүргэхэ гээшэ ехэ удхатай. Тиихын тулада тэрэ нормоһоо үлүү гаргаашадань үлэмжэхэнөөр түлөөһэ үгэхэдэ ажалша хүн ехэ урмашадаг. Энэмнай прогрессивнэ түлөөһэн болоно бэзэ.

Гадна механизатор бүхэндэ табан үдэрэй даабари үгтэдэг. Тиихэдэ хуряалгын түрүүшын (жэшээнь 25 хоног соо) үдэрнүүдтэ һайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлһыень гол сэгнэлтэ болгохо гэлсэбэди. Энэмнай имагтал таряагаа түргөөр лэ, гээлтэгүйгөөр лэ хуряаха хэрэгтэ зорюулагдана ха юм. Жэшээ харуулая. Мүрысөөнэй гуримаар хуряалгада ябаһан түрүүшын 25 хоног соо нэгэ комбайнерай 300 гектар таряа хадажа, 3000 центнер ороoho сохёо хадань гол түлөөһэн дээрэнь ямаршье түлбэригүйгөөр 100 килограмм ороoһон үгтэхэ юм. Харин энэ болзор соо 450 гектар хадажа, 4500 центнер ороoho сохёод байбалнь, нэмэлтэ түлбэринь 250 килограмм хүрэтэрөө дээшэлхэ болоно бшуу.

Имэл зэргэтэйгээр ороoho шэрэһэн шофер, намарай паар хахалһан тракторист, һолоомо суглуулһан механизатор болон бусад хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, ажал даагшад урмашуулагдаха болоно. Хэрбээ хүдэлмэридөө голодоһо гаргаа, ажалһаа шалтаггүйгөөр һамшаа, зайгуултаа хадаа зарим нэгэн нэмэлтэ түлбэриһөө хаһагдаха, үгышье һаа, заримыень абаха болоно. Эрхим шанар, болзор, үнэн сэхээр хүдэлхэ гээшымнай удха шанар эндэл харагдана бшуу.

Хуряалгын үедэхи механизаторнуудай мүрысөөнэй дүн 10 хоноод лэ гаргагдажа байха юм. Тэндэ илаһан комбайнер гү, али шофер дамжуулгын бишыхан улаан тугаар, мүнгэн шангаар шагнагдаха болоно. Таряа хуряалгын хүдэлмэриин эсэсэй дүнгөөр илаһан, жэшээнь, гурбан комбайнернууд туристска путевкоор шагнагдаха ёһотой юм. Миинтээр аян холын үзэсхэлэн газарнуудаар ябажа ерэхээ хэн хүсэхэгүй гээшэб. Путевкын түлөө тэмсэлдэхэ механизаторнууд манда яһала байхашье даа.

Механизаторнуудай хоорондохи мүрысөөн таряа хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, эршэ хүсэ орожо байна. Урматайгааршье хүдэлжэ захалба. Һая табан хоногой хүдэлмэриин дүн гаргагдаа һэн. Хэлсэһэн ёһоороо түрүүшүүлдэ үгтэхэ юумэниинь барюулагдаа. Түрүүшын табан үдэрэй туршада 172 гектар шэниисэ хадажа, баал болгон зурылгаһан 3-дахи отделениин комбайнер, тэндэхи комсорг Бимба Дашинимаев бултанние илажа гараа. Мүнөө тэрэнэй комбайнда бишыхан улаан тут далбаганажа ябана. Тэрээнтэй хамта ажахын үшөө дүрбэн эрхимүүд шанда, магтаал сууда хүртөө һэн.

Ингээд саашадаа шофёрнуудай, ороoһоной тоог дээрэ хүдэлэгшэдэй дунда мүрысөөн дэлгэржэ, хүдэлмэри халуунаар сорьбхитхонь гээшэ. Баал суглуулган эхилээ, тоог дээрэ түрүүшын ороoһон буужа байна. Тоот дээрэмнай мүнөөнһөө шууяатай боложо захалба. Ивалта тосхондохи табадахи отделени эгээл ехэ таряалантай гол участогнай. Тиимэһээ тэндэ бүришье хүлгөөтэй болохо, Эндэ хамаг ороoһон сорт сортоороо сэбэрлэгдэхэ, амбаарлагдаха юм.

Бригада бүхэнэй ажалшадай дунда ниитэ политическэ хүдэлмэри ябуулха политинформаторнууд томилогдонхой. Тэдэнэр гол түлэб станциин, ажахын захиргаанай главна мэргэжэлтэд, эрдэм һургуули ехэтэй нүхэдүүд. Эдэ нүхэдэй хүн зондо хөөрэхэ юумэнүүдыншье мүнөө элбэг гээшэ. Һонирхон шагнаха, мэдээгүй юумэеэ һуража абаха хүсэлэнтэй зоншье олон. Ороoһоной центральна тоог дээрэ станциин директор нүхэр Барьядаев, МТМ-дэ ажахын директор нүхэр Плотников, МТФ-эйн малшадай дунда станциин таһагые даагша нүхэр Харжеев болон бусад хүтэлбэрилхы тушаалтад хөөрэлдөө үнгэргөө. Тиихэдэ Ивалгын Соёлой байшангай уран һайханай самодеятельностиин коллектив бригадануудта гарахаяа бэлдэжэ байнхай.

Тобшоор хэлэхэдэ, зоной дунда ойлгуууламжын хүдэлмэри таһалдаагүйгөөр эмхидхэгдэхэ арга бии. Нимэ юумэн урагшатайгаар хэгдэжэ эхилээшье гээшэ. Тосхоноймнай залуу эдэбхитэд—артистнар шадабаритай, нэгэтэ бэшэ суурхаһан улад ааб даа. Гадна поли дээрэ хүдэлжэ байгшадые ажалһаань заашье таһалхагүйе оролдожо, байра дээрэнь халуун эдеэ абаашажа үгэнэбди. Тусхай автомашина энэ хэрэгтэ түхеэрэгдэнхэй. Гурбадахи отделенидэ, ороoһоной Центральна тоог дээрэ столово нээгдэнхэй. Ургаса хуряалгада ябагшадта үгтэхэ эдеэнэй үнэ һураггүй хямда сэнтэй юм.

Манай бэелүүлжэ байһан хэмжээ ябуулганууд механизаторнуудай, шофернуудай, тоог дээрэ хүдэлэгшэдэй бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ хэрэгтэ зорюулагдана. Һайн эрхэ байдалда ажаллажа байһан хүдэлмэришэдэй урма зориг ходол бадаранги байха бээзэ гэжэ һанагдана. Эндэ мүрысөөнэй дүнгүүдэй яажа согсологдодог, яажа хүн бүхэнэй һонорто табигдаха тушаа, газетэ, журнал абаашажа үгэхэ, ханын һонин, листок гэхэ мэтые гаргаха асуудалнууд тушаа тогтобогүйб. Нимэ юумэнүүд хаа хаанагүй үргэнөөр эмхидхэгдэдэг зүйл ха юм даа.

Таряа хуряалгын, ороoho сэбэрлэлгын хүдэлмэридэ шэнэ арга нэбтэрүүлхэ талаар горитой юумэн хэгдээ. Уралан нарижуулагшадай, ухаалан зохёогшодой оролдолгоор комбайнуудые ороoho гээлтэгүйгөөр хүдэлгэхэ заһабаринууд хэгдэһэн байна. Энэ ушар шанарай түлөө тэмсэлдэ бодото харюунь болоно. Үшөө тиихэдэ халаан соо 32 тонно ороoho сэбэрлэжэ, хатаажа, гүйсэд кондицидань хүргэхэ шадалтай түгэс оньһожоруулагдаһан ороoho болбосоруулгын хэдэн олон машинаһаа тодхоогдоһон поточно лини баригдаа. Туршалгань һайн үрэ харуулба.

Таряа хуряалгые түргэнөөр, эрхим шанартайгаар дүүргэхэ талаар республина дотор үүсхэл гаргаһан Мухар-Шэбэрэй «Заганский» колхозой жэшээгээр хүдэлхөөр зэргэ жагсаһан Ивалгын механизаторнууд болон таряашад бүхы хүсэ шадалаа гаргажа эхилбэ. Зориһондоо хүрэхөөршье эрмэлзэнхэй. Тэрэ эрмэлзэлыень ажахын партийна организаци хүтэлбэрилнэ, ажалай түрүү зэргэдэ коммунистнууд жагсана гээшэ.

П. КОТОВ,
Улаан-Үдын аймагай Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын парткомой секретариин орлогшо.

ШАРГАНУУД ДЭЭРЭ ҺУРИЛНЭ

Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ колхоз Ахын аймаг дотор эгээн томо ажахынуудай нэгэн юм. Тус колхозой дүрбэн бригадын хүдэлмэришэд үбһэ хуряалгын үедэ 23 звено болон ажаллаа һэн.

Байгша ондо Ахын аймагай нютагуудаар үбһэ ногооной ургаса яһала һайн байгаа. Жэшээлхэдэ, дурсагдагша колхозой сабшалангуудһаа дунда зэргээр гектарай арбаад центнер үбһэн хуряагдаа. Энэ хадаа шулуулиг, хада уулатай Аха нютагта яһалал болохотой ургаса гээшэл.

Октябриин 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ колхозой ажалшад мүнөө жэлдэ дүн хамта 7000 центнер үбһэ абаха түсэбтэй аад, 8000 центнер хүрэтэр хуряажа байна. Энэнь тус ажахын ниитын малда бардам хүрэхэ тэжээл болоно.

Сорог голой нугаар үбһэ ногооной гараса илангаяа һайн. Эндэ Жаб Гомбоевой механизированнэ звено ажаллана. Звеногой гэшүүд үбһэеэ тусхай шаргануул дээрэ һурилһэнэйнгөө удаа нэгэ газарта суглуулан зөөнэ.

Нүхэр Гомбоевой звенодо механизаторнууд Геннадий, Владимир Ошоровтон, һургуулин рагшад Матвей Путункеев, Огзонов, Вова Огзонов гэгшэд досотой һайнаар ажаллана.

Тиихэдэ Сорогой найман һургуулиин багшанар болон хүдэлмэрилэгшэд колхоздоо ... центнер үбһэ хуряажа үгэһэн аад, 120 центнер ... үгөөд байна.

С. БАЛД...

Зурагууд дээрэ: үбһэшэд ... һожоруулагдаһан комплекс ... гадын бригадир Аюр Шар...нов. Шарга дээрэ үбһэ һу...

Авторай фото.

УРГАСЫН ҺАЙНДА УРМАТАЙБДИ

Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир К. Ф. Ткачёв хөөрэнэ.

Энэ һүүлэй жэлнүүдтэ манай бригадын таряалангай ургаса нилээд дээшэлһэн байна. Нёдондо намар механизаторнуудмай гектарай дунда зэргээр 17 центнер ороoho таряа хуряажа, республикын эрхим бригадануудай тоодо ороод, КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй Хүндэлэлэй грамотада хүртэһэн юм.

Мүнөө жэл таряанай ургаса нёдондонойхиһоо дутуугүй һайн. Энээндэ бидэнэр ехэ урматайбди. Бригададамнай хамта дээрээ 1200 гектар таряалан тоологдоно. Тэрэнэймнай 950 гектарыень шэниисэ эзэлнэ.

Механизаторнуудай жэлэй эхинһээ нааша хэһэн ажал ехэ. Тэдэнэр үбэлдөө бии байгаа техникээ заһабарилжа дүүргэмсээрээ хабарай тарилгада бэлдэжэ ороһон юм. Таряа тарилга богонихон болзор соо, һайн шанартайгаар үнгэргэгдөө. Гадна хабартаа 137 гектар газар уһалжа, хүрьһэндэнь гектарай 2—2 центнер минеральна үтэгжүүлгэ оруулаад, тарилга хэһэн байнабди. Эндэһээмнай мүнөө гектарай 30 центнер шэниисэ хуряагдажа байнхай.

Тиихэдэ бригадымнай механизаторнууд 300 гектарта паар хахалаа. Намараймнай паар баһал 300 гектар болонхой. Гадна бригададамнай энэ зун 3000 гаран центнер үбһэн бэлэдхэгдээ. Үбһэ хуряаха түсэбөө бидэ 120 процент дүүргэһэн байнабди.

Мүнөө бригададамнай таряан түлэг дундаа хуряагдажа байнхай. «СК-3» түхэлэй 5 комбайн, «ЖВН-6» түхэлэй 4 жатка хүдэлнэ. Таряа хуряалгада ябаха техникын һайнаар заһабарилагдаһан дээрэһээ тэдэмнай һаадгүйгөөр хүдэлгэгдэнэ.

Энэ намар хура бороо багатай. Имэл дээрэһээнь бидэ таряагаа амяарлан хуряажа эхилһэн байнабди. Нигэжэ хүдэлхэдэ таряан түргэнөөр хуряагдана. Зүгөөр таряа баалда удаан хэбтүүлжэ болохогүй. Таряан баалда удаан хэбтэхэдээ дан ехээр хатажа, ехэ гээлтэдэ ородог. Гадна таряа набтараар гү, али үндэрөөр сабшажа болохогүйнь бүгэдэндэ мэдээжэ. Набтараар сабшагдаһан таряан хура бороогой ороходо газартай зууралдажа ургашадаг байна. Үндэрөөр сабшахада баһал муу. Юуб гэхэдэ, поли дээрэ ехэ һолоомо үлэнэ. Таряа сабшалга, хуряалга хоёрые ехээр таһалдуулжа болохогүй. Баалда ехэ таряан хэбтээ һаа, бороогой ороходо һалашахадаа болохо байна бшуу. Имэл дээрэһээнь бидэ энээнние ехэ анхарагшабди.

Гадна таряа хуряалгын үедэ һолоомо суглуулха хэрэгтэ анхарагдана. Бидэ арга шадал соогоо һолоомоёо суглуулжа байнхайбди. Таряанай хуряагдаһан газар дээгүүр һүниндөө тракторнууд газар хахална.

Комбайнуудые бүлэг бүлэгөөр хүдэлгэхэдэ ехэ таарамжатай. Мүнөө жэл ороoho зөөхэ автомашинануудай дутаалдаашьегүй һаа, бидэ комбайнуудаа бүл... гөөр ябуулнабди. Бо... игэжэ хүдэлхэдөө бүтэ... тэй байна гээшэ ааб даа.

Бригадымнай механи... игэжэл хүдэлнэ. Тэдэн... хуряалгаяа хахадлаа. Бо...нууд Г. И. Савельев, В. ...чев, К. Г. Ястребов, К. ...нов, И. Ткачев гэгшэдэй ...гөө даабари ходо үлүүлэ...дэг хада таряа хуряалга...тай ябана. Механиза... дунда дэлгэрһэн социали... сөөе колхозой, бригады... комбайнер Виктор Ткач...гойлно. Нёдондо Виктор ...вич 6200 центнер таряа ...һан юм. Тэрэ жэл бүри ...тай ябадаг. Комбайнерай... ажалладаг дээрэһээнь ... «Республикын габьята ...затор» гэһэн хүндэтэ нэр... олгогдоһон байна.

Бригадымнай механиз... шэнэ ургасаяа һайн ...гаар, түргэнөөр хуряажа ...хын лэ тула хаба шадал... оролдоһоор.

Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрика республикын түрүү предприятинуудай нэгэн. Энэ фабрикын хүдэлмэришэн болон алба хаагшад габьяата ажалаараа шалгаржа, һараһаа һара бүри даабаряа ходол уридшалан дүүргэжэ байдаг. Фабрикын нооһо һубиха-ээрэхэ цехэй хүдэлмэришэн, коммунис ажалай ударник Мария Михайловна Буданова нооһо эрхим шанартайгаар һубяад, халаанайнгаа даабари 106 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. М. Буданова.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

ХҮРШЭНЭРЭЙ ҺОНИН

ЗАЛУУ ПРОПАГАНДИСТ

Дунда зэргын бэетэй, хара шарайтай, нюдэндөө шэлтэй хүбүүн һургуулидаа ажалаа дүүргэһээр, гэр тээшээ шамдабагүй, харин колхозойнгоо правлени руу түргэхэн алхалаадхиба. Энэ хүбүүе нютагтань Доржижапов гэбэл хүн ойлгожо ядадаг, харин Сэмжээнэй Далай гээ һаа, ябууд үбгэд хүгшэдшье, үхи хүүгэдшье танидаг юм. Ехэл налтай зантай, ёһоороо зонойл хүбүүн даа гээд нютагайхидынь хэлсэдэг.

Далай гурба—дүрбэн жэлэй саада тээ Шэтын багшанарай дээдэ һургуулиин физико-математическа факультет эрхимээр дүүргээд, хүдөө нютагаа ажаллахаяа гараа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо һургуулиин директорээршье хүдэлөө, сэрэгэйншье албанда ябаа. Хаанашье ябахадаа Далай Ракшаевич ниитын ажалда ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ябадаг юм. Үнгэрэгшэ хабар нэгэ үдэшэ колхозой правлени соо болохо марксизм-ленинизмын суртал шудалха гурбадахи жэлэй һургуулиин хэшээлые үнгэргэхэ гэжэ Далайн яаража ябадахань дайралдаа һэм. Гансашье колхоздоо бэшэ, мүн һургуулидаашье имэ хэшээлнүүдые тэрэ үнгэргэдэг байба.

Далай Ракшаевич Доржижапов Агын округой Зүдхэлиин дунда һургуулиин парторганизациин дэргэдэ пропагандистаар нэгэдэхи жэлээ хүдэлөө. Урда жэлнүүдтэ комсомолой гэгээрэлдэ пропагандистаар хүдэлөө. Тиигэжэ теориин талаар яһала бэлэдхэлтэй болоһон хүн ха. Энэ жэлдэ Далай Ракшаевич марксизм-ленинизмын суртал шудалха һургуулида пропагандистаар хүдэлөө юм.

Һуралсалай жэлэй турша соо хорин табан хэшээл үнгэргэгдөө. Залуу пропагандист һуралсалай программые наринаар баримталан, хэшээл бүхэндөө һайнаар бэлэдхэдэг һэн. Далай Ракшаевич зарим орёо темэнүүдээр лекци уншаад, удаань хөөрэлдөө үнгэргэдэг байба. Тиихэдэ зарим темэнүүдээрнь, жэшээнь, «Ажахын тоосоон ба үйлэдбэриин ашаг олзо тухай» гэһэн темээр элидхэлнүүдые хэхыень һурадаг хүнүүдтэ даалган үгэһэн байба. Һурагша Мунко-Жаргал Будаев тус темэдэ зорюулжа, «Родина» колхоздо ажахын тоосоо нэбтэрүүлгэ тухай элидхэл бэлэдхээ һэн. Энэ хэшээлынь һонирхолтойгоор үнгэрһэн байна. «Родина» колхозой үнгэрһэн жэлнүүдэй үйлэдбэриин дүнгүүдээр сасуулбариин таблица, схемэнүүд бэлдэгдэһэн.

«Дэлхэйн социалис системэ» гэһэн темээр теоретическэ конференци үнгэрэгдэжэ, шагнагшад тэрээндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Амжалтатайгаар үнгэрһэн конференцидэ пропагандист Далай Ракшаевич социалис оронуудай экономикын хүгжэлтөөр харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые бэлэдхэһэн юм.

Имэ зураглаһан хэрэгсэлнүүдые пропагандист темэ бүхэндэ хэрэглэдэг байгаа. Самбар дээрэ темэнүүд, экономическа ойлгомжонуудай тобшо тодорхойлго, орёо бэшэ схемэ, диаграмма бэшэгдэдэг һэн. Жэшээнь, хэрэглэмжын ниитын фонднуудые ойлгуулхадаа, Советскэ Союзда салингай хэдэн жэл соо ургаһан схемэ пропагандист зураа. Эдэ бүгэдэ хадаа түс материалые гүнзэгыгөөр ойлгохо, шудалхада ехэ туһатай байна бшуу. Зарим темэнүүдээр Далай Ракшаевич политическэ, экономическа картануудые хэрэглэхэһээ гадна, һуралсалай жэлэй туршада шагнагшад үзэһэн темэнүүдээрээ «Социализмын дэлхэйн системэ», «Карл Марксын ажабайдал, ажал ябуулга тухай», «В. И. Ленинэй һүүлшын подполи», «СССР-тэхи социализмын илалта» гэһэн кинофильмүүдые хараһан байна. СССР-тэхи электростанцинуудай хүсэн ба хоёр системын экономическа мүрысөөн тухай ...нууд мүн лэ бэлдэгдэһэн ...

Залуу пропагандист ... хүнүүдтэй тус тустайнь ... хэрэгтэ онсо анхарал ха... Хэшээлдэ ябадаг хүнүүдтэ ... бүхэнөөр тусхай номуудые ... ха, учебнигэй бүлэгүүдые ... журналнуудһаа статьянууд ... шаха даабаринууд үгтэдэг ... Шагнагшад ехэ наринаар ... спектнүүдые бэшэжэ, бүхы ...нүүдээр хөөрэлдөөнүүд һо...тойгоор үнгэргэгдэдэг һэн.

Долоон хоног соо юртэм...рэ болоһон үйлэ хэрэгүүдые ...руулан хэлэлгээр Далай Ра...вич хэшээл бүхэнөө эхилдэ...гаа. Үдэр бүри газетэнүүд... шаха, дэлхэй дээрэ боло...гаа үйлэ хэрэгүүдэй х... ажаглажа һурахаар энэ ... хүн бүхэнние хүмүүжүүлдэ...

Гадна Далай Ракшаевич ... хоорондын байдал тухай ...нүүдые уншажа, хүнүүдые ... хуулдаг юм.

Дүн гаргалгын хэшээл һ... үнгэргэжэ, арбан зургаан ... шадһаа арбан дүрбэниинь ...шын хэшээлдэ байлсаа.

Шагнагшад социализмы...тическэ экономикын асуу... даар, мүнөөнэй уласхоо... ба дотоодын оршон байдала... ойлгоо гэжэ дүн гаргалгы... харуулһан байна. Илангаяа ... Мунко-Жаргал Будаев һура... материалые ехэ һайнаар шу... Мүн нүхэд Ц. Цыренда... Ц. Д. Дондокова, Ц. К. Цы... Л. Н. Чимитдоржиева бол... сад материалаа һайнаар ой...ноо харуулһан байна. Дүн ...галгын хэшээлэй эсэстэ про...дист шагнагшадта зунай ...ринуудые үгөө.

Энэ мэтээр залуу пропа... Доржижапов Далай Рак... нютаг нуга соогоо ниитын ех... хала ажал хэрэг ябуулна.

Д. Р. ГОМБОДОРЖИ...

ШУХАЛА АСУУДАЛ

ОЙ МОДОН—УРГАСЫН ХАНИ

Манай орон дотор ган гасууртай тэмсэхын тулада аргагүй ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байдаг. Энээнтэй хамта һалхи шуурганһаа газарые аршалхын хойноһоо нилээд тэмсэгдэһэн байха. Оронойммай элитэ эрдэмтэ В. В. Докучаев газар таряалангай ургасые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ой модоной һайн нүлөөтэй байһанние тодорхойлжо, научна аргаар үндэһэлэн баримталһан байгаа.

Һүүлшын жэлнүүдтэ оронойммай олон область, хизаарнуудта хэдэн зуугаад мянган гектар модон таригдажа, ехэхэн тала дайда һалхинай гэмтэлһээ хамгаалагдаһан байгаа. Тингэбэшье, илангаяа һалхинһаа тала газар ехээр гэмтэнэ. Тэндэ ургамал тарихада, газарай хүрьһэ шорой хатажа муудахаһаа гадна, мүртэй ургаса абтадаггүй ха юм. Үбэлэйшье сагта һалхитай газарта байдаг полидо саһан тогтодоггүй, үлеэгдэжэ үгы болошодог шуу. Имэ байдалые усадхахын тулада тала газарые халхалан, модо тариха гээшэ шухала хэрэг болоно.

Манай Баргажанай аймагые абажа харабал, Хүнтэйн талада колхоз, совхозуудай хэдэн мянгаад гектар таряалан нэмжыдэг. Теэд түхэреэн жэл соо газарайнь шорой һалхинда үлеэгдэжэ байхадаа, ямар ехэ хохидолтой байнаб! Таряалангай хүрьһэн гэмтэнэ, зарим ган гасуур жэлдэ газарынь хахаржа муудадаг. Буряадай эрдэмтэдэй тодорхойлһоной ёһоор, эндэхи 30 мянганһаа дээшэ гектар газарые һалхинһаа аршалаагүй юм һаа, Баргажанай эгээл һайн үрэжэлтэ дайда 10—15 жэлэй туршада хэндэшье хэрэггүй боложо магад.

Шэнжэлгын материалнуудһаа харахада, манай республикын таряалангай 20 процентһээ үлүү хубинь эрозидо гэмтэнэ бшуу. Һалхинда гэмтэһэн, аадар бороогой уһанда угаагдаһан газар урэжэл муутай болоно, хүдөө ажахын хэрэглэлһээ гарадаг байһаниинь элитэ. Энээнтэй хамта мүнөө үедэ колхоз, совхозуудта газарай гэмтэлтэй тэмсэхэ ямаршье арга хэрэглэгдэнэтүй. Тусхай машина, зэмсэгүүд ажахынуудта үгы байдаг шуу.

Эрозитой тэмсэхэ ябадалда агротехническэ заабаринууд нютаг бүхэнэй эрхэ байдалда тааруулан хэрэглэгдэхэһээ гадна, модо тарилгын ашатай байһаниинь дамжаггүй. Бусад областьнуудай дүй дүршэлһөө харахада, һалхинда гэмтэдэг полинууд модоор халхалагдахадаа, ороoho таряанай ургаса гектарай 2,5—3 центнерээр нэмэнэ. Хартаабха, кукуруза тарихада, 50—60 центнерээр ехэ ургасатай байдаг.

Нимэ аргануудманайшье республикын зарим нютагуудта хэрэгтэй. Үшөө 1968 ондо Баргажан, Хурамхаан нютагуудта модон таригдажа захалагдаһан аад, эндэхи колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй анхаралгүй байһан дээрэһээ олохон тазарайхинь малай хүлөөр гэшхэгдэжэ дууһан һалаа. Гүрэндэ, ажахынуудта аша туһатай юумэнэй хэгдэжэ байхада, тэрээндэ хайша хэрэгээр хандажа болохогүй ха юм.

Тиимэһээ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд модо тариха тушаа хэмжээ хараалжа байхадаа, тэрэнние хамгаалха хэрэгтэ анхарха ёһотой. Модо таригдаһан гү, али таригдаха газарые хорёолхо тухай мүнөөнһөө болохо шухала.

В. САКАНЦЕВ,
Буряадай АССР-эй габьяата мелиоратор.

ХОТЫН АЖАЛШАДТА—ХАРТААБХА

Улаан-Үдэ хотымнай худалдаа наймаанай баазануудта мүнөө жэлэй эртын хартаабха, бусад огородой эдеэн колхоз, совхозуудһаа асарагдажа байнхай. Жэшээлбэл, маягшаг Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхозһоо 27 тонно эртын хартаабха асарагдажа, магазинуудта тушаагдаһан юм. Мүнөө республикымнай ажахынууд хартаабха хуряалгаяа түлэг ... байна. Тиимэһээ хотымнай ...шад ойрын үдэрнүүдтэ хар... огородой эдеэгээр хүсэл хан...хань. Гадна ондоо областьн... асарагдаһан түрүүшын я... персики, сливэнүүд эдеэ ... магазинуудта худалдагдаж...хай.

Д. КОЛМАК...

АЖАЛ ХҮДЭЛМЭРЕЭ НАУЧНА ЁҺООР ЭМХИДХЭХЭ

ЖАЛЛАЖА һураха, ажалайнгаа
бүтээсэ дээшэлүүлхэ, эрдэм бо-
техникэ шудалха тухай В. И.
хододоо һурган хэлэдэг бэлэй.
һургаалай нэгэ тала ажал хү-
эрэе научна ёһоор эмхидхэлгэ
ямар нэгэн юумэ бүтээ-
тула эгээл бага саг, эгээл бага
хэрэгсэл гаргашалха ябадал
һургуули болон вузуудта-
эмхидэл нэбтэрүүлэгдэхэ,
һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэ-
үедэ багшанарай, һурагшадай
хүсэ шадал хайша хэрэгээр бэ-
харин ехэ ашаг туһатай, гамтай
гаргашалагдаха ушартай.

үрэ дүнгүүдые дээшэ-
талаар ямар арга боломжо-
би гээшэб? Багшанарай кол-
ажал ябуулгын али тала-
НОТ шалжүүлхэ аргатайб? Эк-
түрүүн һургуулида гадаадын
байдал олгогдохо, ажал хүдэл-
гурим дүрим наринаар са-
һуралсалай хэрэгсэл, түхеэ-
болон гэр байранууд һайнаар
багшын ажал хүдэл-
бодомжотойгоор эмхидхэгдэхэ,
хэхэ, бүтээхэ юумэниинь
наринаар бэелүүлэгдэ-
һургуулиин хүдэлмэрилэгшэдэй
харилсаан тон зохид соо-
ёһотой.

һуралсал гээшэ үхибүүдэй гол
ябуулгань мүн. Тэдэнэр сүүд-
8—9 часай туршада ухаа-
ажал хэнэ. Теэд һуралсалай зо-
шиидхэхын тула тон
арга, «богони замуудые» шэ-
олежо болохо гү? Эсэхэ ябада-
хайшан гээ һаа, уриншалан
болохоб? Энээн тухайда
һанаагаа зобохо ёһотойб? Үхи-
гээшэ зарим ушарта хамаг хү-
гам хайрагүй зангидажа,
элүүрые доройтуулха туйл-
даа хүрэдэг. Энэниие яагаа һаа зайсуулха аргатайб.

Нэн түрүүн һургуули бүхэндэ ажал хүдэлмэреэ научна ёһоор эмхидхэхэ, гадаа түхэлэй хамаг эрхэ нүхэсэлнүүдые олгохо шухала. Тусхайлхада, таһалга доторой гэрэл, хүйтэн дулаанай температура, агаарай сэбэр муухайнь, мебелиин үнгэ шанар гэхэ мэтэ һурагшадай, мүн багшанарайшье ажалай бүтээсэдэ айхабтар ехээр нүлөөлдэг. Зарим үхибүүд класcһаа класста дамжан орэходоо нюдэ муутай болодог. Жэшээнь, тиимэшүүлэй тоо нэгэдэхи класста 4 процент һаа, дүрбэдэхи класста 7 процент, 5-дахида 10 процент болошоһон байдаг. Эндэ бурууд гэрэл, таарамжагүй мебель гэхэ мэтын ушарнууд гол шалтагаан болоһоно. Тэрэшэлэн хүдэлмэриин таһалга соо 1—2 градусааршье температура хубилаад байбал, үхибүүндэ нүлөөлдэг. Баһа ухаанай ажал хэхын тула сэбэр агаар гээшэ аргагүй ехэ удха шанартай. Гэбэшье, һургуулиин гигиенын энэ тон юрэнхы эрилтэнүүд олохон газарта тон бүдүүлигээр хазагайруулагдана.

Һургуулиин ажал хүдэлмэриин дүримые сахилга НОТ-ой шухала нэгэ талань мүн. Энэ хадаа али бүхы талаараа нарин нангинаар, саг үргэлжэ бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Шэнэ эрилтэнүүдэй табигдабал, хубилгагдан нарижуулагдаха юм ааб даа.

Һурагшадай үдэрэй дүрим (илангаяа эхин классуудта) юундэшьеб гүйсэдөөр баримталагданагүй. Ушар тиимэһээ олохон багашуул үргэһэндөө саданагүй. Тэдэнэр түрүүшын 1—1.5 час соо номоо һайнаар үзөөд лэ, саашаа эсэшэнэ. Иимэ үхибүүдэй ухаанайнь гүйсэ бэшэнэйхиһээ 30 процент доогуур байдаг. (1966 оной «Советская подагогика» гэжэ журналай 10-дахи номер, 45-дахи хуудаһан). Энээн дээрэһээ бодожо үзэхэдэ, багашуулай хэшээлнүүдые 8 часһаа эхилхэ гээшэ хэр таарамжатай болоноб? Мүнөө жэлэйнгээ шэнэ расписани, түсэб табихадаа, һургуулиин дирекци, багшанар энээн тухайда бодожо үзэг лэ.

НОТ-ой асуудалнуудые шиидхэлгэдэ һургуулиин хүтэлбэрилэгшэд болон олониитын эмхинүүд гол үүргэ бэелүүлнэ. Тэдэнэр һуралсал-хүмүүжэлэй хүдэлмэриин түсэб табидаг, үхибүүдэй болон багшанарай даабаринуудые тодорхойлдог, һургуулидаа гурим заншалай эрхэ байдал тогтоодог. Теэд НОТ-ой эрилтын ёһоор хүтэлбэрилэгшын дүүргэхэ уялга юун гээшэб?

Тэрэ хадаа нэн түрүүн һургуулиин ажал ябуулгын бүхы талые хараадаа абажа, зохилдуулан эмхидхэхэ болоно. Ажаглахада, зарим хүтэлбэрилэгшэд мэдэлдээ байһан зондоо бүдүүлигээр хандадаг, элдэбхи үүсхэлыень һуларуулдаг, элдэб эсын аяг ааша гаргажа, өөрынгөө нэрэ хүндые «үргэхын» хойноһоо оролдодог, саг үргэлжэ һануулга хэжэ хашараадаг, шууяа татахын тэдысэ, ямаршье үндэһэ шалтагаангүй шалгалтануудые үнгэргэдэг байхэ юм. Иимэ «оролдолгын» ямараар нүлөөлхэ байһаниинь ойлгосотой ааб даа.

Бүхы коллективэй доторой хүсэ, арга боломжые элирүүлжэ ашаглаха гээшэ эгээл орёо, харюусалгатайшье хэрэг болоно.

Һургуулиин хүтэлбэрилэгшын культура нэн түрүүн юун дээрэ харагданаб гэхэдэ, тэрэ хадаа ажал хүдэлмэреэ тон зүбөөр, тодо һонороор түсэблэхэ ёһотой. Энээнэй аша туһаар багшын саг алмагдаха, зүбөөр ашаглагдахал. Тиигээгүй һаа, бүхы һуралсалай жэлэй үедэ үлүү хэрэггүй юумэндэ багшанар сагаа дэмы хаяха бшуу. Эндэ хамагай түрүүн һуралсалай хэшээлнүүдэй расписани табилга зүблөө, суглаан гэхэ мэтые түсэблэлгэ орохо. Эдэниие зарлахадаа, эхилхэ сагһаань гадна, түгэсхэн дүүргэхэ сагыень заатагүй тодорхойлхо шухала. «Мэдэл доро» байһан хүнүүдэй сагые тоохогүй, хэрэгсээхэгүй ябадал гээшэ ажал хүдэлмэридэхи культурын доодо хэмжээндэ байһые гэршэлнэ.

«Ябажал байгшаб даа, теэд мүр ула харагдадаггүй» гэжэ зарим багшанар гомдонгёор хэлэдэг гээшэ бэзэ. Тиимэшүүд бүхэли жэлэй турша дотор оролдосотойгоор хүдэлдэг: түсэбөө табидаг, хэшээлдэ бэлдэдэг, заалгын материал суглуулдаг. Харин һуралсалай жэлэй дүүрэхэтэй хамта эдэ бүгэдэнь үнэхөөрөөшье «мүр улагүйгөөр» газаа хаягдашадаг. Тиигээд лэ һуралсалай шэнэ жэл дахинаа эхилжэ, энэл юумэниинь захалдаг. Гадна заримууд «багшынгаа ажахые» ёһоор сахижа шаданагүй.

НОТ үшөө ямар эрилтэ табидаг бэ гэхэдэ, түрүү дүй дүршэл болон наукын туйлалтануудые ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлхэ шухала. Багшые баадхаха гээшэ бэрхэ юм аабза. Гэбэшье, тэрэнэй хамаг бэлиг шадабаринн бүхы талаараа һалбаран харагдахын тула таатай зохид эрхэ нүхэсэл байгуулха хэрэгтэй. Энэ эрхэ нүхэсэлэй шухала нэгэниинь—багшын туйлаһан амжалта, оруулһан зүб һанамжа дурадхалнуудые дары саг соо дэмжэхэ, педагогикын эрдэмые хүндэлхэ ябадал болоно. Энэ хадаа багшада өөртэнь, мүн һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдэ сэхэ хабаатай. Хүтэлбэрилэгшэ хэрбээ шэнэ түрүү юумые ойлгодог, мэдэдэггүй һаа, һуури дээрээ зогсошоһондол адли.

Үхибүүдэй ухаанай болон бодото ажал хүдэлмэридэ НОТ-ой гуримуудые яажа нэбтэрүүлхэб? Нэгэдэхинь, һурагшадай ажал хүдэлмэриин үрэ дүнгые дээшэлүүлхэ, бэеэ даагаад ажаллалгын арга мүрые нарижуулха, хоёрдохинь, ажал хүдэлмэриин дадал дүршэлые хүгжөөхэ шухала. Энэ ямар аргаар туйлагданаб гэбэл, хэшээлээ ехэ удха түгэлдэрөөр, сог залитай ехэтэйгээр үнгэргэхэ бологдоно. Иихэдэ үхибүүд ехэ һонирхолтойгоор шагнаха бшуу. Гэбэшье, удаан бодолтой, һурахадаа тулюур үхибүүдые анхаралдаа заатагүй абалсаха хэрэгтэй.

Хэшээлэйнгээ үедэ сагаа наринаар гаргашалха гээшэ шэнэ юумэ бэшэ. Гэбэшье, «эмхидхэлэйнь үеые» хэм хэмжүүргүй ехээр унжагайруулха, гэрэй даабаринуудые удаан саг соо залхуутайгаар дабтан уншаха, хэшээлэй үедэ зураг хэрэгсэлнүүдэй хойноһоо ябуултаха, хэрэгтэ хэрэггүй бэшэлгэнүүдые үнгэргэхэ ушар үзэгдэдэг. Дүй дүршэл ехэтэй багшанар иимэ дутагдал гаргадаггүй. Сагаа алмахын тула перфокарта, нүүдэл самбар гэхэ мэтые хододоо хэрэглэдэг.

Үхибүүдэй ухаанай хүдэлмэриие хүнгэдхэхэ хэрэгтэ һуралсалай элдэб янзын хэрэгсэл, түхеэрэлгэнүүд ехэ үүргэ бэелүүлдэг. Ушар тиимэһээ һургуулиин материально-һуралсалай баазые жэлһээ жэлдэ баяжуулха ушартай. Киноаппарат мүнөө үедэ һургуули бүхэнэй юрынь хэрэгсэл болонхой. Теэд энээниие тоохогүй гү, али хайша хэрэгээр ашаглаха баримтанууд бии. Һуралсалай зураг хэрэгсэлнүүдые хадагалдаг газарнууд Гоголиин Плюшкинэй амбаарнууд шэнгеэр харагдаха юм. Мүнөө һуралсалай шэнэ программада орхотойгоо адли кабинедүүдые зураг, таблица гэхэ мэтэнүүдээр шэмэглэн түхеэрхэ тушаа онсо анхарал хандуулмаар.

Тэрэшэлэн һуралсалай ажал хүдэлмэридэ алгоритмизаци тон бодомжотой һайнаар, даамай зохидоор нэбтэрүүлхэ шухала. Энээнэй эсэстэ үхибүүдтэ бүри һайнаар ном үзүүлхэ арга олгогдоно.

Гадна үхибүүднай ехэнхи сагаа ном дээрэ үнгэргэнэ гээшэ ааб даа. Теэд эдэнэрнай хэр уншажа шаданаб? Номой гаршаг гэхэ мэтые хэрэглэжэ шадана гү? Конспект, аннотаци, түсэб зохёожо бирана гү? Анхаралтайгаар аад лэ, түргөөр уншаха шадабаритай гү? Каталог гээшые мэдэхэ гү? Сагаа алмахынь, ухаанайнь хүгжэлтэ түргэдхэхын тула үхибүүдые эдэ бүгэдэндэ заатагүй дадхаан һургаха хэрэгтэйл даа.

Бүхы һуралсал хүмүүжүүлгын ажал хүдэлмэридэ НОТ нэбтэрүүлхэ гээшэ хойшолуулашагүй зорилго болонхой. Тиихэдээ өөһэдөө хүдэлжэ һураха, бусадые энээндээ һургаха тухай В. И. Ленинэй захяануудай нэгые бэелүүлхэ байнабди.

Эндэ арадай гэгээрэлэй органуудай, һургуулиин профсоюзай, комсомолой эмхинүүдэй, багшанарай бүлгэмүүдэй үүргэ угаа ехэ.

М. МАНГАДАЕВ,
РСФСР-эй педагогикын бүлгэмэй Буряадтахи таһагай түрүүлэгшэ.

ЭРХИМ ТОКАРЬ

Судна бүтээлгын заводто «Өөһэдынгөө мэргэжэлээр шалгарһан эрхимүүд» гэһэн нэрэдэ хүртэгшэд олон. Тиимэ нэрэдэ хүртэгшэдэй тоодо слесарьнууд А. Д. Буркин, М. М. Мордовской, токарьнууд А. Н. Николаев, А. З. Гуляев, үрэмдэгшэд Д. И. Хохряков, А. И. Бартуков болон бусад ороно. Эдэнэр тус заводто 15—25 жэлэй туршада хүдэлжэ, өөһэд өөһэдынгөө мэргэжэл түгэс шудалһан дүршэл шадабари ехэтэй хүдэлмэришэд юм. Дурсагдаһан эдэ хүдэлмэришэд һара бүриингөө даалгабари болзорһооһь урид дүүргэнэд.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эрхим токарь А. Н. Николаев.

Д. БАЛДАНОВ.

ҮХИБҮҮДЫЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭДЭ—ГОЛ АНХАРАЛ

Үхибүүдэй, һургуулиин һурагшадай мүнөө жэлэй зунай амаралтын хэр зэргэ үнгэргэгдэһэн тухай, мүн саашанхи зорилгонууд тухай облпрофсоведэй, ВЛКСМ-эй обкомой зарлаһан конференци дээрэ облпрофсоведэй инструктор В. К. Гаврилова элидхэл хээ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ профсоюзай эдэбхитэд, арадай гэгээрэлэй, медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд, худалдаа наймаанай, бусад гүрэнэй эмхи зургаанууд үхибүүдые, һургуулиин һурагшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлжэ, зунайнь амаралтые эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ зайлуулашагүй хэрэгтэ үргэн дэлисэтэйгээр хабаадалсажа, нилээдгүй ехэ хүдэлмэри ябуулдаг болоо. Мүнөө жэлэй зунай амаралтын эхилхэһээ урид пионернүүдэй лагериин начальнигуудые, ахалагша пионервожатануудые, хүмүүжүүлэгшэдые шэлэн оложо, тусхай семинар үнгэргэһэн, хараалагдаһан түсэбтэйгөө танилсуулһан байна. Харин лагерьнуудай хүдэлжэ байхада дүй дүршэлөө халан абалгын нүүдэл зүблөөнүүд эмхидхэгдэһэн юм. Гадна облпрофсоведэй, ВЛКСМ-эй обкомой түлөөлэгшэд пионернүүдэй лагерьнуудаар ябажа, байра байдалыень, эдеэ хоолыень, амарха арга боломжыень шалган хинадаг, дутагдалнуудыень усадхадаг байһан. Тиигэжэ энэ зунай амаралтын хаһа сагта пионернүүдэй болон элүүржүүлгын 39 лагерьнууд таһалгаряагүй гурбан халаанда хүдэлжэ, тэндэ аяар 25 мянган һургуулиин һурагшад амарһан, сэнгэһэн юм. Үхибүүдэй, һурагшадай амарха пионернүүдэй, элүүржүүлгын лагерьнуудые үргэдхэхэ тухай облпрофсоведэй гаргаһан 1967 оной сентябриин 27-ной шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, олонхи завод, фабрикануудай, колхоз, совхозуудай, эмхи зургаанудай хүдэлмэришэдэй профсоюзай комитедүүд пионернүүдэй лагерьнуудые шэнэлэн хубилгажа үргэдхэхын түлөө, мүн хэрэгтэй элдэб хэрэгсэлнүүдээр, түхеэрэлгэнүүдээр хүсэд һайнаар хангалгада ехэхэн анхаралаа хандуулаа. Жэшээлбэл, ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэдэй профсоюзна комитедэй байгуулһан «Березка» гэжэ лагерь, коммунальна ажаһуудалай предприятиин «Огонек», модоной ажахын «Салют», медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй «Березка», барилгашадай «Орленок», эдеэ хоолой промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй «Солнечный» пионернүүдэй лагерьнуудта унталгын, сайлалгын, бусад олон байранууд шэнээр баригдажа, улам үргэдхэгдэһэн байна. Тэрэнһээ гадна прибор бүтээлгын заводой «Зенит», «Рассвет» гэһэн пионернүүдэй лагериин үхибүүд шунгалгын шэнэ бассейнтэй болоо. Мүн тиихэдэ зүрхэнэй, гар, хүлэй үе мүсын үбшэндэ нэрбэгдэһэн үхибүүдэй амарха, аргалуулха тусхай санатори «Огонек» лагериин дэргэдэ анха түрүүшынхеэ нээгдэжэ, тэдэниие тусхай долоон медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд хүтэлбэрилэн хүмүүжүүлһэн юм. Иигэжэ аргалан хүмүүжүүлһэнэй ашаар амарагшадай бэе нилээдгүй һайжараа.

Энэ жэлэй зунай амаралтын үедэ ахалагша классуудай 1150 һурагшад Баргажанай аймагай Максимиха тосхоной дэргэдэ амархадаа, хизаар ороноо шэнжэлэлгын аяншалгануудые эмхидхэһэн байна. Тиигэжэ Баргажанай заповеднигые шэнжэлһэн, дурасхаалта газарнуудаар ябажа танилсаһан юм. Мүн тиихэдэ Улаан-Үдын, Сурхайта нуурай, Байгалай долгинууд гэһэн аяншалгын баазануудта аяар 200 залуу хүбүүд, басагад амаржа, Хамар Дабаанай үзэсхэлэн гоё газарнуудаар автобусоор ошожо, декабристнуудай ажаһууһан дурасхаалта һуурин тосхонуудаар ябаһан байна.

Худалдаа наймаанай «Зорька», барилгашадай «Орленок», ЛВРЗ-гэй «Сибиряк», медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй «Березка» гэһэн пионернүүдэй лагерьнуудта амарагшад Буряадай түрүүшын комсомолшууд А. Щербаковтой, М. Телешевтэй, мүн үнинэй коммунистнуудтай, граждан, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнуудта хабаадагшадтай уулзажа, һонирхолтой хөөрэлдөө үнгэргэһэн юм. Тэрэнһээ гадна Бүхэдэлхэйн залуушуулай, студентнэрэй IX фестивальда зорижо ябаһан Вьетнамай, Корейн, Лаосой, Камбоджын делегацинуудые хани халуунаар угтажа, эб найрамдалай, аха дүүгэй уулзалгануудые баяр ёһололой оршон байдалда эмхидхэһэн. Мүн тиихэдэ В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй, ВЛКСМ-эй 50 жэлэй һайндэрнүүдтэ зорюулан элдэб гоё фото-зурагуудай альбомуудые, экспонадуудые, выставкэнүүдые эмхидхэжэ, уласхоорондын пионернүүдэй хүдэлөөнэй, ажалай баатарнуудай ба наука, техникын шэнэ туйлалтанууд тухай хөөрэлдөө үнгэргэһэн.

Зүгөөр үхибүүдэймнай мүнөө жэлэй зунайнь амаралта ямаршье дутагдалгүйгөөр үнгэрөө гэхын аргагүй. Пионернүүдэй лагериин байрануудые шэнэлэн заһабарилха, хэрэгтэй хэрэгсэлнүүдээрнь хүсэд хангаха талаар зарим эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй хайша хэрэгээр хандаһанда прибор-бүтээлгын заводой «Зенит», худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй «Зорька», Зэдын комбинадай «Эдир космонавт» гэһэн пионернүүдэй, элүүржүүлгын лагерьнууд хараалагдаһан хаһа сагтаа нээгдээгүй юм. Гадна зарим пионернүүдэй лагерьнууд заһабарилагдаагүй дээрэһээ хура борооной үедэ нэбтэржэ, аягүй байдал тохёолдуулдаг байба. Мүн элдэб техническэ болон гар урлалай, спортивна, хүгжэмэй кружогууд хүсэд һайнаар эмхидхэгдэжэ ябуулагдаагүй. Зарим медицинскэ хүдэлмэрилэгшэд үхибүүдые, һургуулиин һурагшадые пионернүүдэй лагерьта абахадаа бэеынь элүүрые һайнаар шалган хараагүйһөөнь болоһо, үхибүүд үбшэлһэн юм. Эдэ дутагдалнуудай заримань дары усадхагдажа, зохихо хэмжээ ябуулганууд абтаа бэлэй. Гэбэшье, мүнөө жэлэй үхибүүдэй зунай амаралтын үедэ ушарһан дутагдалнуудые хараадаа абалсан ерэхэ жэлдэ тэрэнээ дабтахагүйн тула хэмжээ абалтай.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРЭХӨӨР ЛЭ

...ын аймагай «Коммунизм» ...ходо Халзан Хамаевич Мун... олон жэлдэ таһалгаряагүй ...дадаг юм. Тиимэһээ жэл бүхэлдээ эрхим амжалта туй... аймаг дотороо суурхадаг ...хой. Харин мүнөө жэл энэ ...рнай 324 толгой залуу мал... дые даажа абаад, Забатайн хадалиг бэлшээридэ харууһалжа, шэгнүүрыень үдэр бүри нэмээжэ байнхай.

Зүгөөр энэ нүхэрнай бүри май һарада яруунынхидай гаргаһан үүсхэлые үндэрөөр дэмжэн, зунай бэлшээриин 100 үдэртэ даажа абаһан малайнгаа толгой бүхэнэйнь шэгнүүрые 100 килограммаар нэмээхэб гэһэн уялга абаһан юм. Теэд тэрэ гэһээр нилээд саг үнгэрөө. Гэбэшье, үнгэрһэн июль һара соо харууһалһан малаа шэгнэхэдэнь, толгой бүриин шэгнүүр 1000—1100 граммаар нэмэһэн байгаа. Тиигэжэ энэ үбгэжөөлэй абаһан социалис уялгаяа, хараалагдаһан түсэб даабаряа дүүргэхэнь дамжаггүй.

П. ЖУЖАЕВ.

ЗУРАГЛАЛ

ЭСЭГЭ

Нилээд удаан хүлеэһэн хойерһэн ушараа хэлэхэдэмнай.
— Сүлөөгүйб, хожом ерээрэй. Сүлөөгүйб!—гэжэ тэрэ ...р томо бэетэй, хүрин улаан ...тай наһажаал хүн аман ...ю дүүгараад, урдахи саарһа...даа суглуулба.—Шухала хэ...эр ошохоёо байнаб. Хожом!
— Танние үнинэй хүлеэжэ ...бди,—гэжэ үсэдөөр бүляал... оробобди.—Удаан һаатаха...тэ даа!...

...эниие лаб һалахаа болибо ...тэрэ ойлгобо янзатай, стол...оо саанаһаа гараба. Хара... ехэ долонгир, сэдьхэл бодо... үни таалһан, шамайе һайн ...э хүн мэтэ.

...жэ Василий Петровичой дис...оскэ соогоо радиогоор заво... цехүүдэй начальнигуудтай ...дахэ үедэнь орошоһон бай... Ерэхэдэмнай тэрэ цех бү... халаанайнь даабари үгэжэ ... һэн. Илангаяа ондоо тэ...эрһэн захилнуудые удаан ...гүй дүүргэхэ тухай һануул... Аяан холын Сахалинһаа ... Совет оронэймнай баруун ...рнууд хүрэтэр Буряадай ... Ленинэй орденто ЛВРЗ-эйн ...алуууд ошодог шуу.

...раковских энэ гол ажалайн... ...жуугаар баһа нэгэ тон шу... юумэ бүтээдэг. Тэрэнэйнгээ ... салиншье абадаггүй, тусхай ...татайшье бэшэ. Энэнь —ниит... ажал.

— Залуушуул тухай булта ...охо зэргэтэйлди даа. Илан... бидэ, ахашуулынь...—гэ... тэрэ хэлээд,—мүнөөшье на... заводтомнай олон залуушуул ... Олонхидынь наймадахиие ...гэһэн. Эдэнэйшни дундаһаа ёһотойл хүдэлмэришэд, манай халаан гарахал даа. Дуратай һаатнай би нэгэ тиимэ хүнтэй танние танилсуулхадам болохо,—гэбэ.

— Юундэ дурагүй байхабииб. Танилсуулыт!—гэбэбди.

— Зай, тиигэбэл түрэдэ ошохобди. Басагамни хадамда гараба. Мүнөө удашэ түрэнь! Би тиишэл ябажа байгаа һэм,—гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Энэ урьял дуулахадаа бидэ Василий Петрович өөрынгөө басаганай түрэдэ уриба гэжэ һанаа һэмди. Теэд түрэ дээрэ Тамара Федоровна Зядьковае харахадаал буруу ойлгоһоноо мэдэгдээ гээшэ. Үбгэнтэеэ зэргэлжэ һуугша энээхэн залуу басаганда адли Бараковскихда үхибүүдни гэжэ нэрлүүлдэг залуушуул ЛВРЗ-дэ олон байбал.

Бидэнэй орожо ерэхэдэ, тэдэнэр:

— Батя!.. Батя!.. Батя!...—гэжэ байгаад альга ташан һүхирэлдэшөө бэлэй. Энэ үгэдэ үнинэй дадашаһан «эсэгэ» тон хүндэтэй газарта һууба.

Хүн хаа ганса бүхы сэдьхэлһээ баярладаг, хүхидэг байха. Тэдэнэр үрэ хүүгэдэйнгээ урагшатай, һайн ябахада одоо жаргалтайб даа гэжэ мэдэрдэг юм. Мүнөө Василий Петрович эгээл тиимэ жаргалда абтаһан янзатай.

Тамара арбан зургаатай байхадаа, профессиональна техническэ училищи дүүргээд, ЛВРЗ ерээ һэн. Эндэ хуулиин наһа гүйсөөгүй залуушуулые ажалда абадаг комиссиин түрүүлэгшэ Василий Петрович тэрэниие өөрөө хүтэлбэрилжэ, локомотивуудай прибор суглуулдаг цехтэ оруулаад, юу хэхыень заажа үгөө бэлэй. Басаган тэрэл намартаа үдэшын һургуулида ябажа арбадахиие дүүргэбэ. Һүүлээрнь институтта һураа. Инженерэй дипломтой болоод, ЛВРЗ-дээ хүдэлжэ байтараа, «Теплоприбор» завод эльгээгдээ бэлэй. Тэндэ контролёроор мүнөө ажаллана...

— Тамара, хүн болобо гээшэлши даа. Одоо хүнэй атаархамаар зохидхон айлайхи болооройгты!—гэжэ мүнөө Василий Петрович энэ басаганда, мүн тэрэнэй нүхэртэ юрөөл үгэнүүдые хэлэнэ.

Наһажаал даа, хүйтэн халууниие нилээд үзэһэн энэ томо хүдэр хүнэй эдэ үгэнүүдые аалиханаар хэлэжэ байхадань, тэрэнэй хуби заяанда хорхойтохоор һэн. Өөрөө үншөөр үндыһэн, паровозой жолоошоной туһалагша нүүрһэшэн хүбүүнһээ инженер болотороо ургажа, Ленинэй орденто Улаан-Үдын локомотив суглуулан заһабарилдаг заводой хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн ябана. Наймадахи, арбадахи, арбан нэгэдэхи классуудые дүүргэһэн хүдэлмэриин наһа гүйсөөгүй залуушуулые ажалда абадаг, һургадаг болоходоо заводой дирекци энэ шухала хэрэгые коммунист Бараковскихда даалгаһан юм. Юуб лэб гэхэдэ, нэгэдэхеэр—завод соогоо тон хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн, тиимэһээ цехүүдэй начальнигуудтай үгэеэ һайн ололсожо шададаг; хоёрдохёор—иимэ хүдэлмэришэдтэ хүндэтэй хүн тэдэ залуушуулай түшэг, тулгууринь байхадаа һайн ха юм. Үгөөшье дуулгаха, туһалжашье шадаха.

— Нёдондо иимэ нэгэ ушар болоо һэн.—гээд, Бараковских хөөрэбэ.—Үбгэн залуугүй булта һанаагаа зобоо һэмди. Ушар юуб гэхэдэ, нэгэ слесарь хүбүүмнай хулиган ябадал гаргаһан байгаа. Хэрэггүй амитадаар нүхэсэдэгыень мэдээгүй һэмди,—Бараковских иигэжэ хөөрэн байхадаа, тэрээхэн хүбүүнэй гэмтэ алхам хэһэндэнь гансаараа зэмэтэй шэнги мүнөө гэмшэнэ. Үрдеэгүй һэмди. Ойлгомторгүй ябагдаа һэн...

Тиимэһээл ЛВРЗ-дэ ажалда абтаһан айдар залуухан хүбүүд, басагадай дунда нэгэн бултанай, бултадаа нэгэнэйнгээ түлөө гэһэн хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие Василий Петровичой толгойлдог ниитын комисси эрхимээр ябуулхые оролдодог юм. 1967 ондо ЛВРЗ-дэ 240 залуушуул ерээ һэн. Тэдэ бултадаа мэргэжэлтэй болоһон мүнөө ажаллажа, һуража байнхай. Жэшээнь, Светован Оля, Пустоляков Михаил, Юрий Сухарев мэтэ бэрхэшүүлынь аха хүнэй харууһагүйгөөр, өөһэдөө бэеэ даажа ажалладаг болоо. Тэдэ ганса ажаллаад байдаггүй, спортивна мүрысөөнүүдтэ, уран һайханай бүлгэмүүдтэ хабаададаг, бултадаа эрдэмээ дээшэлүүлхэ элдэб курсануудта ябадаг, заочноор һурадаг байна. Локомотив суглуулан гаргадаг цех завод соогоо тон ехэнь, 900 хүдэлмэришэдтэй юм. Энэ цехтэ нёдондо арбадахи, арба нэгэдэхи классуудые дүүргэһэн 43 залуушуул ажаллана. Тэдэнэр цехэйнгээ уран һайханай бүлгэмдэ ябахаһаа гадна, тусхай курсануудые дүүргэжэ, мэргэжэлтэйнүүд болоо. Зариманиинь институтда бэлдэжэ байнхай.

...Мүнөө хүхюун урматай, альга ташан һуугша Василий Петровичһоо:

-- Танһаа ондоо залуушуулда туһалдаг, тэдэнэй түлөө оролдодог хүнүүд заводтотнай бии ааб даа?—гэжэ һэмээхэн асуугаадхибабди.

— Бүхы заводнай байна ха юм! Заводнай... Эдэ бүгэдэ заводоймнай хүсэн гээшэ. Бүхы коммунистнууд, бүхы хүдэлмэришэднай залуушуулай түлөө оролдодог. Илангаяа комсомолой секретарь Иванов Виктор, тэдэнэй дүтын нүхэр юм. Локомотив суглуулдаг цехэй парторг Василий Михайлович Кабунов, мастернууд Можаев, Киселев, Пирогов... Тоолохо болоо һаа олон байха. Булта залуушуулай түлөө оролдодог.

Һураһые һураар татажа болохогүй гэдэг. Анханһаа һайн хүмүүжүүлгэтэй залуушуулшье һайхан замтай байхал даа! Энэ бодолоо хэлэхэдэмнай Василий Петрович:

— Хүүгэд бэшэ боложо ябана ха юм даа. Намтай саашадаа уулзахал. Муугаар ябаа һаань би энээндэш гомдохо бшууб. Тэрэнээ мэдэхэ!—гэжэ тэрэ энеэнэ. —Намайе ганса хүндэлхэ ёһотой гэнэгүйб, бүхы хүниие, арад зоноо, аханараа хүндэлжэ һураха зэргэтэй...

— Энээниие үхибүүдтнай мүхэдүүлхэгүй хэбэртэй даа.

— Тиимэл һаа һайн һэн ааб даа...

Василий Петрович иигэжэ хэлэхэдээ бүхы һанажа, сэдьхэжэ ябадаг юумэеэ дурсаба. Нээрээл хүнэй эхэ, эсэгэ үхибүүд тухайгаа дурсахадаа, тэдэмни хүндэ муу гүүлэнгүй, һайн ябаһай гэжэ сэдьхэдэг, энээнэйл түлөө бүхы наһаараа оролдодог ха юм.

...Бүри һүни орой болоһон хойно энэ хүнтэй бидэ хахасаа һэмди. Нилээд холохон ошоһон хойноо гэнтэ ЛВРЗ-эйн залуушуулда адли, «Батя» тэжэ хэлэжэрхёод, тиимэ үнэтэй һайхан мэдэрэлдэ абтаһанаа гайхан баярлагдаа һэн. Теэд тэрэниие ондоогоор нэрлэжэ болохогүй байгаа. Еһотойл эсэгэ, коммунист хүнтэй уулзаһан байгаа бшуубди.

Д. ЭРДЫНЕЕВ.

Улаан-Үдэдэ культурно-ажаһуудалай гэр байрануудые бариха талаар 834-дэхи оньһожоруулагдамал нүүдэл поездын барилгашад онсо шалгарна. Шулуушад, штукатурнууд, шэрдэгшэдэй бригаданууд габшагайгаар ажаллана. Эдэнэй дундаһаа Е. В. Осиповой хүтэлбэрилдэг бригадынхид түрүүлжэ ябана. Тэдэнэр халаан бүриингөө даабариие хододоо 110—120 процент дүүргэдэг байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадын эрхим шулуушан Стрельцов.

Ф. АБРАМОВАЙ фото.

ШЭНЭ НОМ

«СОВЕТ БУРЯАДАЙ ХҮГЖЭМ»

Ирагуу гоё, хүнэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ буряад хүгжэм, дуу шагнахада хэды гоёб! Тэдэнэй дундаһаа баяр баясхалангай, уйдхар гомдолой, юрөөл магтаалай дуунууд онсо илгардаг. Бүри урдань үргэн дэлюун Буряадаймнай зүг бүхэндэ үльгэршэ, дуушанайнгаа хуураа барижа, хангюурдахадань нютагайнь хүн зон ехэ багагүй дүхэриглэн һуужа шагнадаг бэлэй. Теэд тэрэнь ямаршье дансада бэшэгдэнгүй, нютаг нютагай хүн зоной дунда тарагша һэн.

«Харин Октябриин революциин һүүлээр хара мунхаг байдал умхирэн һалажа, буряад арадаймнай соёл суртал ородой гайхамшагта соёлой ажал ябуулагшадай хүтэлбэри доро хурдан түргэнөөр хүгжэжэ, өөрын дуушадтай, хүгжэмшэдтэй болоһон юм» гээд, һаяшаг ород хэлэн дээрэ барлагдан гараһан «Совет Буряадай хүгжэм» гэһэн ном соо хэлэгдэнэ. Энэ номые хүгжэм шэнжэлэгшэд Ирина Степановна Куницына Олег Иосифович Куницын хоёр суглуулан бүридхэжэ бэшэһэн юм. Эдэнэр «Советская музыка», «Байгал» журналнуудта, мүн газетэнүүдэй хуудаһануудта Буряадай хүгжэмэй али зэргээр ургаһан, ямар дутагдалнуудтай байһыень тодорхойлон харуулһан олон тоото статья, шэнжэлгэнүүдые таһалгаряагүй толилуулагша бэлэй. Харин мүнөө Буряадай хүгжэмшэдэй табин жэлэй туршада гаталһан замыень түүхэлэн харуулхаһаа гадна, хүгжэмшэд Бау Ямпиловай, Жигжит Батуевай, Дандар Аюшеевэй намтартай, тэдэнэй бэшэһэн шэнэ зохёолнуудтай дэлгэрэнгыгээр танилсуулна. Мүн тиихэдэ ородой элитэ хүгжэмшэд П. М. Берлинскиин, В. И. Морошкиной, М. П. Фроловой, С. Н. Ряузовай аха дүү Буряад арадай дуу хүгжэмые хүгжөөхэ хэрэгтэ ямараар туһалһан тухай товшохоноор хэлэгдэнэ.

1936 оной хабар Буряад орондо айлшалан ерэһэн гайхамшагта хүгжэмшэн Рейнгольд Морицевич Глиэр ирагуу хонгёо хоолойтой дуушадаймнай дуулахые шагнахадаа иигэжэ хэлэһэн юм: «Бидэ, айлшалан ерэһэн хүгжэмшэд ажалша бэрхэ буряад арад тухай ород аялга дээрэ хүгжэм бэшэхэ аргатайбди. Харин буряад арад өөрынгөө үндэһэ яһанай соёл культурые хүгжөөхэ ёһотойт. Теэд бидэ энээндэтнай туһалалсаха зэргэтэйбди».

Глиэр манай Буряад орондо байхадаа, ганса хүгжэмшэдөөр уулзаагүй. Улаан-Үдын завод, фабрикануудай хүдэлмэришэдтэй, колхоз, совхозуудта ажаллагшадтай хани халуунаар уулзажа хөөрэлдэһэн юм. Иигэжэ танилсаһанайнгаа удаа Глиэр «Буряад-Монголой АССР-эй гайхамшагта алхамууд» гэһэн томохон симфоническа поэмэ зохёогоо бэлэй.

1938 ондо Бау Ямпиловай П. Берлинскитэй хамта зохёоһон «Баяр» гэжэ томохон хүгжэмтэ драма Улаан-Үдэ хотын театрай ендэр дээрэ анха түрүүшынхиеэ харуулагдаа һэн. Тэрэнэй удаа «Мэргэн буудагша», «Бабжа-Барас баатар» болон «Булагай эхиндэ» гэһэн оперо, «Ангар дүүхэй» гэжэ суута гараһан балет-поэмэ зохёогдожо, үргэн ниитэ ажалшадта харуулагдаа бэлэй.

Гадна энэ ном соо ургажа ябаа залуу хүгжэмшэдэй ажал тухай, түрүүшынь амжалта тухай дэлгэрэнгыгээр ниитэлэгдэнхэй. Тиихэдэ энэ ном соо Буряадай элитэ хүгжэмшэд Б. Ямпиловай, Ж. Батуевай, Д. Аюшеевэй оперо, балетүүд тус бүридөө тайлбарилагдан харуулагданхай. Тиигэжэ хүгжэмтэ зохёолнуудые яагаад шүүдэлхэ, ойлгохо тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэгдэнэ.

В. ДОРЖИЕВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

РАДИО ТЕЛЕГРА[Ф] ТЕЛЕФО[Н]

ПРАГАДАХИ БАЙДАЛ

ПРАГА (ТАСС-ай тусхай корр.). «Манай президент Свободын заабаринуудые бидэнэр дүүргэнэбди!» — гэһэн уряа лозунгнуудые Прагын үйлсэнүүдэй нэгэндэ августын 31-дэ хаража болохо байгаа. Памдуу түбшэн, бодолтой байха тухай, орон доторхи байдал түргэнөөр заһаруулгада туһалха тухай ЧССР-эй президентын, парти ба правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй уряануудые социалис Чехословакиин ниислэлэй хүн зон бүри ехээр дэмжэдэг болоһо байнхай.

Ниислэлдэхи байдал заһаржал байнхай.

Прагые толгойлогшо Людвик Черныл элидхэлые правительство августын 30-да зүбшэн хэлсээд, зохихо шиидхэбэри баталан абаа.

Прагые толгойлогшо Л. Черный Чехословакиин радиогой корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө иигэжэ мэдүүлээ. Город уһан, газ, электроэнерги болон эдеэ хоолой продуктнуудаар хүсэд хангагданхай. Городой транспортын хүдэлмэри заһаржа ороо. Өөрынгөө хүсөөр ниитын гурим сахилгые хүсэдөөр хангаха гээшэ мүнөө прагынхидай гол зорилго болоно гээд тэрэ хэлээ.

Прагын бүхы томо предприятинууд августын 30-най үдэр хүсэд хүсөөрөө дахяад хүдэлжэ ороо. Дэлхэйн олон городтой, тэрэ тоодо Москватай Прагын хоёр талын телефонно, тэрэшэлэн почтово холбоон һэргээгдээ.

Хэшээл тогтоһон сагтаа октябриин 1-дэ эхилхэ гээд Карлово унирвеситедэй деканадууд соносхоо.

Өөһэдынгөө неделиин программанууд тухай кинотеатрнууд соносхоо, ажаһуудалай талаар хангалгын предприятинууд хүдэлнэ.

Гэбэшье революцида харша этэгээдүүд ниислэлдэ өөһэдынгөө гаргадаг һанаашалгануудые болюулаагүй байһаар. Харша номнол хэһэн хуудаһанууд үйлсэнүүдтэ эндэ тэндэ няагдана. Социализмда харша этэгээдүүдэй номнол хэдэг «Литерарни листы» гэжэ газетын «тусхай номер» тэдэ хуудаһануудай дунда бии. Революцида харша этэгээдүүдэй гуламтануудай нэгэн бологшо «Партийнабэшэ эдэбхитэдэй клуб» ябуулгаяа үргэлжэлүүлхыень өөһэдынгөө тала баригшадые урялна. Зүгөөр социализмын дайсадай һанаашалганууд заатагүй буруу һүрэхэл. Прасегэй талмай дээрэ харша плакадуудай няагдаһан газарта «Социализм мандаг, революцида харша ябадал гаргуулхагүйбди. Хүнүүд, һэримжэтэй байгты!» гэһэн уряа харагдадаг болоо.

Национальна обороны министерствын байшангай үүдэндэ хоёр солдадай: чех Ян Копачек, ород Игорь Баруздин гэгшэдэй байхань харагдана. Тэдэнэр городтохи ёһо гурим хамгаалан, мүнөө эндэ хамтадаа вахтада жагсажа, совет ба чехословак арминуудай бата бэхи холбоотой байһыень харуулна.

Революцида харша этэгээдүүдэй суглаан

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Чехословакиһаа газаашаа гаража ошогшодой хархис үзэл баримталдаг хүбинь Холбоото Штадуудта эдэбхитэй боложо эхилээ. Тусхайлбал, «Чехословацка искусство ба наукын бүлгэм» гэдэгэй эдэ үдэрнүүдтэ Вашингтондо боложо байһан конгресс энээн тухай гэршэлжэ үгэнэ. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ сухарижа ябаһан гитлеровскэ сэрэгүүдтэй хамта Чехословакиһаа зугадан гараад, США-да шэбээлэгшэд конгрессто хабаадалсана.

«Партийна бэшэ эдэбхитэдэй клуб» гэжэ социализмда эсэргүү организациин удамарша Иван Свитак гэдэг тэдэнэй дунда бии. Энэ хүн Чехословакиин Коммунис партиһаа урдань гаргагдаһан юм.

Социалис оронуудта энэ суглаанай трибуна дээрэһээ хардалга гурдэлгэ хэгдэдэгынь, чехословак арадай социалис туйлалтануудые муушалха һэдэлгэнүүдэй гаргагдадагынь Чехословакида «эрхэ сүлөө ба дэбжэлтые» һэргээхые уряалан, баруун оронуудта хандадагынь гайхалтай бэшэ байна.

СОВЕТ ПОСОЛЬСТВОДО ОРОҺОН БЭШЭГҮҮ[Д]

ПРАГА. (ТАСС-ай корр). «Манай орон дотор революцида харша этэгээдүүдэй добтолго хэжэ байха үедэ Варшавска договорто хабаададаг оронуудай үзүүлһэн хани ёһоной туһаламжые Социалис Чехословакиин хүдэлмэришэн анги һаналаа ханангяар угтаа» гээд Чехословкиин ниислэлэй бүлэг хүдэлмэришэд ЧССР-тэхи совет посольстводо бэшэһэн байна.

Социализмын туйлалтануудые хамгаалха хэрэгтэ туһаламжа ба дэмжэлгэ үзүүлһэнэй түлөө ба[яр] хүргэһэн олон бэшэгүүдые П[рагада]хи совет посольство ба бусад зургаануудта олоор абана. Тэ[дэ] чехүүд ба словагуудай саашан[хи] би заяан тухай һанаагаа зобо[лһон] риодууд һанамжалаа хэлэнэ[...]

Эдэ бэшэгүүд гансахан Пра[гаһаа] бэшэ, Чехословакиин бус[ад] городуудһаа, тэрэ тоодо Брат[ислава], Острава, Готвальдов болон [...] Кралов городуудһаа абтана.

Ш. Митчеллэй мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Президентын һунгалтада демократическа партиин кандидадаар вице-президент Хэмфрие дэбжүүлгэ юун тухай гэршэлжэ үгэнэб гэхэдэ, Холбоото Штадуудай политикын мүнөөнэй хараа шэглэлһээ ондоо дурадхал тус парти оруулжа шадахагүй байна гээд США-гай коммунис партиһаа президентын тушаалда кандидат Шарлен Митчелл мэдүүлээ. Вьетнамда Джонсоной бэелүүлдэг эзэрхэг түримхэй политикые Хэмфри идхадаг, негрнүүдэй бүлгэмүүдтэ зорюулан полицейскэ «хуули ёһо ба гурим» тогтоодог, үгытэй ядуу байдалтай тэмсэхэ хуурмаг программа дурадхадаг, мүнөө юумын сэн ба налог дээшэлүүлхэ политикые хамгаалдаг гэжэ орон дотор мэдээжэ болонхой.

США-гай Коммунис парти демократическа партиин ямаршье фракцитай холбоо байгуулхагүй гээд Митчелл онсолон тэмдэглээ. Арадһаа демокрадуудай съездын өөрыгөө таһалһан шүбгэтэ шабын түмэр хүреэн ба полициин харуулай нүгөө таладань бидэнэр байнабди. Мүнөөнэй хоёр партийна ёһо гуримаар түлөөлэгдэдэггүй хүн зониие үрэ ехэтэй политическэ хүсэн болгон нэгэдүүлхэ зорилгоор манай һу[нгалтын] урда тээхи кампани ябуу[лна]. Демократическа кандидатура [...] Хэмфрие дэбжүүлгэ тэрэни[й] али Никсониие «шэлэхэ» ябад[ал]най зорилгые бүри харюуса[ха] болгоно.

Вьетнам тушаа «амгалан [...] программа» хэлсээ хэжэ Вье[тнамай] хи арсалдаа тулалдаа гурим[...] ба ДРВ-е бомбодолгые болюул[...] далаа демократическа парти[ин] дын арсаһан ушар ба [...] торнууд Маккартиин, Ма[...] ныя, наһа бараһан [...] Р. Кеннедиин тала баригшад[ай] радхалнууд.— **(Редакциин ан[хаарал]та).** Хэмфриин канди[датура] һайшаалга нэгэл зорилготой,[...] га болоно. Наринаар хэлэхэ [...] һаа, демокрадуудай «амгалан[...] ной программа» гэдэгшье [...] ние партиин һанамжын ёһоор[...] үеын эрилтэнүүдтэ орой[...] ралданагүй. Энэ программа Вь[етнамда] дахи дайн байлдаае болюул[...] США-гай ба тэрэнэй союзни[кууд] сэрэгүүдые Вьетнамһаа га[ргаха] вьетнам арадай өөрыгөө тодо[рхойлхо] эрхые мэдэрхэ бодото зам заа[даг] дахагүй байна.

ЧЕХОСЛОВАКИИН ПОЛИНУУД ДЭЭРЭ

ПРАГА, сентябриин 2. (ТАСС-ай корр.). Чехословакиин полинууд дээрэ таряа хуряалга амжалтатайгаар ябажа байнхай. Мүнөөдэр хмель хуряалгын үдэр гэжэ республика дотор соносхогдоо. Хэдэн арбаад мянган һурагшад, студентнүүд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, пенсионернүүд, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай бригаданууд тусхай поезднууд болон автобусуудта һуужа энэ шухала техническэ ургамал хуряалгын газар тээшэ үглөөгүүр эртээнһээ ошоо. Хмель чешскэ пивын заводуудта хэрэглэгдэхэһээ гадна, хариин оронуудта худалдагдадаг.

Гэбэшье городуудайхи шэнги, хүдөө нютагуудай байдалай заһаржа эхилбэшье, социализмда харша этэгээдүүдэй зүгһөө эндэшье зарим зэргын эсэргүүсэлтэнүүд хэгдэнэ. Совет подразделениин офицернүүд ба солдадуудай байрлаһан газарта бидэнэр хүрэһэн байнабди. Совет сэрэгшэдтэ, совет хүнүүдтэ хани ёһоной мэдэрэлтэйгээр хандадаг байһанаа элитээр харуулхаяа олон таряашад үшөөл айна гэжэ манай сэрэгшэд хөөрэнэ. Юундэб гэхэдэ, арадта харша этэгээдүүдэй зүгһөө хашалтада орожо болохо байһанһаа тэдэнэр түбэгшөөнэ.

Социализмда эсэргүү хүсэнүүд ябуулга хэжэл байһаар. Тэдэнтэй эрид шангаар тэмсэхэ гээшэ орон доторхи байдал заһаруулха шухалын шухала нүхэсэл болоно.

И. ЛАПИЦКИИ,
В. СИМАКОВ.

Социалис оронуудай арминуудай сэрэгшэд Чехословакиин Социалис Республикада.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: майор А. Г. Гладков таряашадтай хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Сенатор Ю. Маккартиин тала баригшадые сохибо, наншаба

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Зүүн-Урда Азида Вашингтоной бэелүүлдэг ургшагта политикые буруушаажа сенатор Ю. Маккарти демократическа партиин һаяхан дүүрэһэн съезд дээрэ үгэ хэлэһэн байгаа. Сенаторай тала баригшадые Чикагын полицинхид дахяад сохиһон наншаһан байна. «Нью-Йорк пост» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор Чикагода «Конрад Хилтон» гэжэ гостиницада сенатор Маккартиин штаб-квартира түхеэрэгдэһэн байгаа. Августын 30-най үглөөгүүр полицинхид гостиницын номернуудта орожо сенаторай тала баригшадые шидамуудаар сохёо, наншаа. Нилээд олониинь хүндөөр сохюулһан байна. «Холло соо сенатор Маккартиин хүдэлмэрилэгшэ залуу хүбүүн стул дээрэ һуужа байба. Тэрэнэй шуһа гоожоһон толгойнь полотенцээр уяатай байгаа» гээд газетэ бэшэнэ.

Урда тээнь болоһон хашалта хэһээлтэнүүдэй үедэ полициинхидаар шархатуулагдаһан демонстрантнууд ба бусад хүнүүд туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор сенатор Макартиин хүдэлмэрилэгшэдэй нүүдэл госпиталиин эмхидхэгдэһэн дабхарта полициинхидэй энэ шэнэ добтолго хэгдэһэн байна.

«Эндэ өөһэдөө зоргоорон гүйлдэжэ ороод хүнүүдэй тархи хаха шуу сохижо болохогүй» тэһэн урил[га] һануулгатайгаар полициинхид[тэ се]натор Маккарти хандаа гээд [...] мэдээсэнэ. Сенаторай уряада [...] ямаршье анхарал хандуу[лаагүй]. һунгуулиин урда тээхи камп[ани] талаар сенатор Маккартиин [...] туһалагша Ричард Гудвин [...] мэдүүлээ. «Полициинхид ямар[...] ордергүйгөөр, хуули гурим [...] гүйгөөр номернуудта орожо [...] Полициинхидтэй үгэеэ ойл[...] һэдэлгэ хээ гүт гэһэн асуудал[...] рюусахадаа, тэдэнтэй хөөрэл[дэхэ] аргагүй байгаа, «тэдэнэр ин[...] шидамуудые хэрэглэдэг байгаа[...] юм» гээд Гудвин хэлэһэн байна.

ЮРТЭМСЭ ДЭЭРЭ ЮУН БОЛОНОБ?

РЕВОЛЮЦИДА ХАРША ЭТЭГЭЭДҮҮДТЭ ЭРИД ШАНГА СОХИЛТО

Аха дүү чехословак арадта туһаламжа үзүүлхэ талаар Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай хаһа саг соонь абаһан хэмжээнүүдые эб найрамдалай ба социализмын аша туһые үнэтэйдэ тоолодог бүхы хүнүүд гүнзэгы ехээр һаналаа ханан угтаа. Союзна социалис оронуудай эдэ хэмжээнүүд, КПСС-эй, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй болон ЧССР-эй делегациин хоорондо Москвада болоһон хэлсээнүүдэй дүнгүүд Чехословакидахи оршон байдал заһаруулха, энэ ороной хүдэлмэришэн ангиин ба Коммунис партиин байдалые бэхижүүлхэ зам нээжэ үгэнэ гээд, дэлхэйн бүхы оронуудһаа абтаһан олон тоото мэдээсэлнүүд соо зааг дана.

Чехословакидахи революцида харша этэгээдүүдтэ эрид шанга сохилто, ЧССР-тэ капитализмые һэргээхэ зорилгоор империалис этэгээдүүдэй хэһэн ээлжээтэ уршагта ябуулгануудай буруу һүрэлгэ социализмын бүхы дайсадай хоро шарые бусалгаа. «Чехословакиин арадай туйлалтануудые хамгаалан ороһон СССР-эй, бусад социалис оронуудай угаа зүб хэмжээ абаһые хархис хүсэнүүдэй хоро шараа бусалһан хашхаралдаанууд үшөө дахин гэршэлжэ үгэнэ,— гээд Уругвайн «Популар» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

Чехословакидахи революцида харша этэгээдүүдэй түсэбүүдэй буруу һүрэйые мүнөө шаналхадаа баруун оронуудай буржуазна хэблэл энэ орон тушаа империалистнуудай холын һанаашалгатай байһан тушаа үгөө алдана. Чехословакидахи үйлэ хэрэгүүд һаадгүйгөөр хүгжөөд байгаа һаа, Чехословакиие социалис хани нэгэдэлһээ бүрин хүсэдөөр һалгааха байгаа гээд американ «Хьюман ивентс» гэжэ үдэр бүри гарадаг хархис хэблэл мэдүүлһэн байна.

Чехословакиие баруун оронуудай тала руу татаад, Варшавска договорые «һуларуулха» арга олдобогүй гээд американ нүгөөдэ «Юс ньюс энд уорлд рипорт» гэжэ үдэр бүри гарадаг хэблэл уур сухалтайгаар мэдүүлһэн байна. Хэрбээ энэ ушарай бэелүүлэгдээд байгаа һаа, Чехословаки баруун оронуудай холбооной сэрэгүүдэй Россида сэхэ хүрэжэ ошохо зам боложо үгэхэ һэн гээд хэблэл мэдээсэнэ.

Чехословакидахи революцида харша хүсэнүүд зэбсэгээ үшөө хуряагаагүй. Тэдэнэр орон доторхи байдал орёо болгохые, Москвада баталагдаһан хэлсээе буруушаахые оролдоно. Чехословакидахи хархис этэгээдүүд үнинэй бэлэдхэгдэһэн нюуса хүсэнүүдтэ, гадаадын, хамагай түрүүндэ, Баруун Германиин үһөө нэхэхые эрмэлзэдэг хүсэнүүдтэ түшэглэнэ. Революцида харша этэгээдүүдэй убайгүй муухай ааша гаргалгада ямаршье хизаарлалта үзэгдэнэгүй. Тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Англиин «Санди таймс» газетэтэй хөөрэлдэхэдөө, хархис этэгээдүүд «ядахын сагта 40 мянгаһаа үсөөн бэшэ гэшүүнтэй, түргэ түргэнөөр дамжуулга хэхэ нюуса радиостанцинуудтай, хэблэлэй станогуудтай, транспортна хэрэгсэлнүүдтэй» гээд һайрхаһан байха юм.

Москвадахи хэлсээнүүдэй дүнгүүдые дэмжэн һайшаахадаа, коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинууд өөһэдынгөө үнэн сэхэ ба найдамтай ханинарай дэмжэлгэдэ түшэглэн, Коммунис партиингаа хүтэлбэреэр чехословак арад революцида харша этэгээдүүдэй һүйдхэлтэ ябуулгануудһаа уламжалан гараһан бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха гэжэ этигэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ.

ВЬЕТНАМДА ЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙШҮҮЛЭЙ ХЭДЭГ ГЭМТЭ ЯБУУЛГАНУУД

Чехословакида урагшагүйдэһэнөө заһаруулхые оролдон, империализм ондоо тээгүүр хэдэг эзэрхэг түримхэй ябуулгаяа шангадхана. Холбоото Штадууд Вьетнамда гэмтэ муухай ябуулгануудаа үргэлжэлүүлһээр. Вьетнам патриодуудай эрэлхэг зориг болон баатаршалгые нугалхын тулада урагшагүйгөөр ябуулгануудые хэдэг американ булимтарагшад урагшагүйгөөр дайн байлдаа хэдэг эгээн зэрлиг муухай онол аргануудаа хэрэглэжэ ороо.

ООН-до, Парижда ДРВ-гэй хүтэлбэрилэгшэдтэй боложо байһан уулзалгын үедэ эб найрамдалые хүсэнэбди гэжэ байжа хэлэдэгшье һаа, американ сэрэгэйхид Вьетнамдахи ябуулгануудаа улам шангадхана. ДРВ-е буудахын тулада Вьетнамай эрье тээшэ үшөө нэгэ «Нью-Джерси» гэжэ линкор эльгээгдээ. Тэрэ линкор мүнөө үе сагай буу зэбсэгээр зорюута хангагданхай юм. Урда Вьетнамда үшөө 6.500 американ солдадые эльгээхэ шиидхэбэриие президент Джонсон үнгэрэгшэ неделидэ һайшааһан байна. Тэрээнһээ уламжалан, США-һаа Урда Вьетнамда байдаг зэбсэгтэ хүсэнүүдэй тоо 550 мянга хүрэтэр нэмэхэ байна.

Вьетнамай городууд болон тосхонууд дээгүүр американ авиаци үдэр бүхэндэ зэрлиг муухай ниидэлгэнүүдээ хэжэл байһаар. Мартын 31-дэ «бомбодолгые хороохо» тухай президент Джонсоной шиидхэбэри угаа үргэнөөр тараагдаа бэлэй. Энэ хадаа имагтал дэлхэйн олониитын һанамжые худхуулхын тулада хэрэглэгдэдэг байгаа гэжэ олон тоото баримтанууд мүнөө гэршэлжэ үгэнэ. Американ мэргэжэлтэдэй өөһэдэйнь баталан хэлэһэнэй ёһоор самолёдуудай ниидэлгэ энэ үедэ хоёр үлүүтэй дахин нэмээ.

Дайн байлдаае зэрлиг муухайгаар хэхэ аргаар Вашингтон хадаа Вьетнамай хүн зониие айлгахые, арад зоной эсэргүүсэлтэ хэхэ дура хүсэлыень нугалхые, Вьетнамай асуудалаар өөһэдынгөө эрилтэнүүдые Вьетнамда баадхахые оролдоно. Эдэ бүгэдэ хадаа гансахан вьетнам арадай бэшэ, харин Зүүн-Урда Азиин бусад арадуудай социальна дарлалтаһаа сүлөөрэлгые, национальна хүгжэлтые удаарууха зорилготой байна бшуу.

Бомбонуудшье, линкорнуудшье, гал шатаадаг бомбонуудшье, хорото бодосуудшье вьетнам патриодуудай эрэлхэг зориг ба баатаршалгые нугалжа шадахагүй. Вьетнамай Демократическа Республикын тогтоһоор 23 жэлэй ой ноябриин 2-то гүйсэхэнь. Оронойнгоо бээ даанхай, бүрин эрхэтэй нэгэдэлтэй бүтэн байхын түлөө тугые дээрэ үргэн ябажа, өөрынгөө алларта һайндэрые вьетнам арад угтажа байна.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

„АЙЛ БҮХЭНДЭ—ГАЗЕТЭ“ ГЭҺЭН КОНКУРС

Уншагшадай дунда газетэ болон журналнуудые захюулха соведуудэй, хэблэл тарааха ниитын түлөөлэгшэдэй, почтальонуудай, «Союзпечатиин» аймагуудай болон городской агентствэнүүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда—«Буряад үнэн» газетые уншагшадай дунда олоор тараахын, айл бүхэнэй газетэ захижа абахын түлөө—конкурс соносхогдобо.

Газетэ болон журналнуудые захюулха соведууд, хэблэл тарааха ниитын түлөөлэгшэд, почтальонууд, «Союзпечатиин» аймагуудай болон городской агентствэнүүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд энэ конкурсдо хабаадаха байна. Конкурсдо илажа гараһан, шалгарһан түрүүшүүлдэ шан олгогдохо.

Шанда хэн хүртэхэ эрхэтэйб гэхэдэ:

а) колхоз болон совхоз соогоо буряад айл бүхэндэ гү, али арбан хүн бүхэнэй нэгэндэнь жэлэй гү, али адагынь хахад жэлэй болзороор «Буряад үнэн» газетэ захюулһан, хэблэл захюулха ниитын соведэй хүтэлбэрилэгшэд;

б) аймагайнгаа буряад зоной дунда 1000 хүнэй 100 хүн бүхэндэнь 100 хэһэг «Буряад үнэн» газетэдэ жэлэй гү, али адагынь хахад жэлэй болзороор захил хүүлэһэн, «Союзпечатиин» аймагай агентствын начальник;

в) өөһэдынгөө участогай зоной дунда мянган хүн бүхэндэ 80 хэһэгһээ үсөөн бэшээр, жэлэй гү, али адагынь хахад жэлэй болзороор «Буряад үнэн» газетэ захюулһан почтальон, хэблэл тарааха ниитын түлөөлэгшэ гү, али «Союзпечатиин» аймагай болон городой агентствын хүдэлмэрилэгшэ.

Конкурсоор илагшадта иимэ шагнал хараалагданхай:
20—25 түхэригэй нэгэдэхи табан шан,
20—20 түхэригэй хоёрдохи арбан шан,
15—15 түхэригэй гурбадахи арбан табан шан.

Үнгэрэгшэ 1968 ондо арад зоной дунда «Буряад үнэн» газетэ тарааха хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан ниитын түлөөлэгшэд, почтальонуудта, «Союзпечатиин» бүлэг хүдэлмэрилэгшэдтэ редакциин шан үгтэһэн байна.

Соносхогдоһон конкурсын дүн гаргахада Ахын аймагай «Союзпечатиин» агентствын начальник Н. С. Мункинов, Баргажанай аймагай Уланай хэлхеэ холбооной таһагай начальник Л. Х. Бадмаев, мүн тус аймагай Аргадын хэлхеэ холбооной таһагай начальник И. С. Гармаева гэгшэд бусадай дундаһаа шалгаржа, нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртөө бэлэй. Ахын аймагай «Союзпечатиин» хүдэлмэрилэгшэд нютаг соогоо ажаһуудаг 1000 хүн бүридэ 108 хэһэг «Буряад үнэн» газетэ тарааһан юм. Мүн Баргажанай, Уланай, Аргадын хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд, ниитын түлөөлэгшэд тус тустаа 360—207 хэһэг «Буряад үнэн» газетээ тарааһан байгаа.

Газетын хоёрдохи мүнгэн шанда Хориин, Хэжэнгын аймагуудай «Союзпечатиин» агентствын начальнигууд Н. Б. Саможапов, Ч. С. Нимаев, Захааминай аймагай Дүтэлүүрэй хэлхеэ холбооной таһагай начальник Д. Д. Дансарунова, Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой ниитын түлөөлэгшэ К. С. Доржиев, мүн тус аймагай «Коммунизм» колхозой ниитын түлөөлэгшэ Г. Б. Дарицыренов, Яруунын аймагай Эгэтын Адагай хэлхеэ холбооной таһагай почтальон Ц. Г. Раднаева, Мухар-Шэбэрэй аймагай Хүсөөтын хэлхеэ холбооной таһагай начальник Д. Ц. Цыдыпова гэгшэд хүртэһэн байна.

Гурбадахи мүнгэн шан Хяагтын аймагай Донгойн Адагай хэлхеэ холбооной таһагай почтальон Г. Ж. Раднаева, Загарайн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой партийна комитедэй секретарь А. Б. Цырендоржиев гэгшэдтэ барюулагдаа һэн.

Тэрэшэлэн уншагшадай дунда «Буряад үнэн» газетэ тараалгаар эдэбхи үүсхэл гаргаһан республикын «Союзпечатиин» бүлэг хүдэлмэрилэгшэдтэ тэмдэглэлэй шан үгтэһэн байгаа.

Мүнөө 1969 оной газетэ, журналда захил тараалгаар эхилһэн ехэ кампанида ниитын түлөөлэгшэд, «Союзпечатиин» хүдэлмэрилэгшэд бүри эдэбхи, үүсхэлтэйгээр хабаадалсажа, айл бүхэниие газетэ, журналтай болгохо бэзэ гэжэ найдагдана.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номер[то]

Нэгэдэхи хуудаһанда: [...]ликын хонишодой хэрэг ба[...] бүүл» гэһэн түрүү бэшэг. [...] хуряалга тухай материал[...] Н. Ивановай корреспон[денци]. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүү[д].

Хоёрдохи хуудаһанда: «Арга[...] ломжонуудаа гүйсэдөөр хэрэгл[...] гэһэн А. Чмелевой статья. «[...] шанартай үрэһөөр тарилга [...] түлөө» гэһэн В. Тарасовай кор[респ]онденци. Редакцида ерэһэн [...] гууд. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: «[...] нэй зохёолнуудые шудалха» [...] «Правда» газетэһээ абтаһан ст[атья]. Дэлхэйн һонин.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: улас[...] рондын шэнжэлэл. Спортын һо[нин]. Нютаг нютагай һонин.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТ[А]

18 часһаа «Пионерия» гэ[һэн] киножурнал. 18 час 10 мину[таһ]аа «Повесть о вечном огне» [гэ]һэн телевизионно фильм. 18 [час] 40 минутаһаа «Манай Эхэ [орон]ой картын дэргэдэ» гэһэн [дам]жуулга буряад хэлэн дээрэ б[оло]хо. 19 часһаа «Холо, ойрын[...] инн». 19 час 20 минут[аһаа] «Дэлхэйн арадууд Вьетнам[...]» гэһэн киноочерк. 19 час 40 [ми]нутаһаа «Экран» гэһэн дамжу[ул]га. 20 час 30 минутаһаа Х[ил]саадахи оронуудай композ[итор]нуудай опероһоо хүгжэм. 20 [час] 50 минутаһаа «Хуряалгын х[...]» гэһэн дамжуулга. 21 часһаа [до]кументальна киноочерк. 21 [час] 10 минутаһаа телетайпаар [...]һэн мэдээсэл. 21 час 20 мину[та]һаа «Морские рассказы» гэ[һэн] уран һайханай фильм.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес, телефонуу[д]

г. УЛАН-УДЭ. ул. Ленина, [...] Телефоны: редактора — 54-[...] приёмная—54-93, зам. редак[то]ра—68-08, зам. редактора—62-[...] ответ. секретаря—50-52, зам. [от]вет. секретаря—66-76, отде[лы:] партийной жизни—60-91, сельск[о]го хозяйства—64-36, 63-86, про[па]ганды и агитации—56-23, пр[о]мышленности и строительства [—] 61-35, советского строительства [и] быта—69-58, культуры и школ [—] 60-21, писем и рабселькоров [—] 67-81, информации—34-05, об[ще]ственная приёмная—56-62, маш[инописн]ое бюро—57-63, фотолабор[ато]рия—33-61.

Н-01870. Зак. № 917.